

Funded by
the European Union

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ JEAN MONNET

*„Parteneriatul Estic: spre o comunitate
a democrației și prosperității”*

Ațiune din Proiectul Jean Monnet „Centru de Excelență”:
„Consolidarea sustenabilității democrației prin educație civică”,

101085234 — SDSCE

Funded by
the European Union

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ JEAN MONNET

„Parteneriatul Estic: spre o comunitate a democrației și prosperității”

A acțiune din Proiectul Jean Monnet „Centru de Excelență” :
„Consolidarea sustenabilității democrației prin educație civică”,

101085234 — SDSCE

Chișinău 2023

COMITETUL ORGANIZATORIC

Ludmila ROȘCA, doctor habilitat în filosofie, conferențiar universitar, Coordonatorul Proiectului Jean Monnet „Centrul de Excelență”: „Consolidarea sustenabilității democrației prin educație civică”;

Aurelia ȚEPORDEI, șefa departamentului formare și dezvoltare profesională, Institutul de Administrație Publică din cadrul Universității de Stat din Moldova;

Simion ROȘCA, doctor, conferențiar universitar, Academia MAI „Ștefan cel Mare”, Republica Moldova;

Veronica BUTNARU, formator, Institutul de Administrație Publică din cadrul Universității de Stat din Moldova;

Liudmila CUROȘ, cercetător științific stagiar, Universitatea de Stat din Moldova;

Dinu MANOLE, formator, Institutul de Administrație Publică din cadrul Universității de Stat din Moldova;

Valentina URSU, cercetător științific stagiar, Universitatea de Stat din Moldova.

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

Iordan-Gheorghe BĂRBULESCU, doctor habilitat, profesor universitar, Președintele Asociației Române de Relații Internaționale și Studii Europene, România;

Ioan HORGA, doctor habilitat, profesor universitar, Universitatea din Oradea, România;

Anatoliy KRUGLAȘOV, doctor habilitat, profesor universitar, Universitatea Națională „Yuri Fedkovič”, Cernăuți, Ucraina;

Serghei PALIHOVICI, doctor, conferențiar universitar, Directorul Institutul de Administrație Publică din cadrul Universității de Stat din Moldova;

Ludmila ROȘCA, doctor habilitat în filosofie, conferențiar universitar, Coordonatorul Proiectului Jean Monnet „Centrul de Excelență”: „Consolidarea sustenabilității democrației prin educație civică”;

Ionuț IFRIM, doctor habilitat, profesor universitar, CS II la Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române, România;

Svetlana CEBOTARI, doctor habilitat, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova;

Grigore VASILESCU, doctor habilitat, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Sergiu SPRÎNCEAN, doctor habilitat, profesor universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Republica Moldova;

Institutul de Administrație Publică din cadrul
Universității de Stat din Moldova,
la 31.03. - 01.04.2023,
str. Ialoveni, 100, m. Chișinău, Republica Moldova, în regim mixt.

9.50 - 10.00

Înregistrarea participanților

10.00 -10.50 Ședința festivă

Dschiderea Conferinței

Ludmila ROȘCA, *Coordonatorul Proiectului*

Cuvânt de Salut

Claudia MELINTE, *Coordonatorul, Oficiul Național Erasmus+ din Moldova*

Sergiu PALIHOVICI, *Directorul Institutului de Administrare Publică din Moldova*

Anatoliy KRUGLASHOV, *doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Universitatea Națională „Yuri Fedcovici”, Cernăuți, Ucraina*

Constantin-Vasile ȚOCA, *doctor, conferențiar universitar, prodecanul Facultății Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științe ale Comunicării, Universitatea din Oradea.*

10.50 - 12.30 Ședința Plenară

Anatoliy KRUGLASHOV, *doctor habilitat, profesor universitar, Universitatea Națională „Yuri Fedcovici”, Cernăuți, Ucraina*

ȘANSE ȘI AMENINȚĂRI COMUNE UCRAINEI ȘI MOLDOVEI PE DRUMUL SPRE UE

Svetlana CEBOTARI, *doctor habilitat, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova*

RELAȚIILE MOLDO-EUROPENE ÎN CONTEXTUL RĂZBOIULUI DIN UCRAINA

Marin GHERMAN, *doctor, lector universitar, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, România*

CAPITALUL SOCIAL CA FACTOR AL SUCCESULUI REFORMELOR REGIONALE ÎN STATELE PARTENERIATULUI ESTIC

Constantin-Vasile ȚOCA, *doctor, conferențiar universitar, Universitatea din Oradea, România*

ORADEA (RO) ȘI DEBRECEN (HU), EXEMPLE DE BUNĂ PRACTICĂ ÎN COOPERAREA TRANSFRONTALIERĂ

Cătălin-Gabriel DONE, *doctor, Departamentul Științe Politice, Universitatea Degli Studi din Napoli „Federico II”, Italia*

STATUL DE DREPT ȘI CALEA EUROPEANĂ - ELEMENTE INTEGRATIVE ALE DEMOCRATIZĂRII ȘI INTEGRĂRII EUROPENE ÎN REGIUNEA EaP

12.30 - 13.00 Pauză de Cafea

13.00 - 15.00

Panel 1. CONSOLIDAREA INSTITUȚIILOR STATULUI ȘI BUNA GUVERNARE

Moderatori:

Ludmila ROȘCA

Valeria GARBATOVSKI

Ludmila ROȘCA, *doctor habilitat în filosofie, conferențiar universitar, Departamentul de Filosofie și Antropologie, Universitatea de Stat din Moldova*

VALORILE EUROPENE - BAZĂ A EFICIENȚEI GUVERNĂRII ÎN STATELE DEMOCRATICE

Gabriela GOUDENHOFT, *doctor, conferențiar universitar, Director, Departament Științe Politice și Științele Comunicării, Universitatea din Oradea, România*

AMENINȚĂRI CONTEMPORANE LA ADRESA LIBERTĂȚII DE EXPRIMARE ȘI A BUNEI GUVERNĂRI: procesele strategice împotriva mobilizării publice

Ana-Maria BERCU, *doctor habilitat, profesor universitar, Facultatea de Economie și Bisnes și Administrare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, Romania*

Silvia CARP, *profesionist, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, Romania*

INSTITUȚII ȘI DEZVOLTARE DURABILĂ ÎN TIMPURI TURBULENTE LA NIVELUL UNIUNII EUROPENE

Cristian BEJENARI, *student, Ciclul II (Masterat), Universitatea din Oradea*

Constantin-Vasile ȚOCA, *doctor, conferențiar universitar, prodecan, Facultatea Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științe ale Comunicării, Universitatea din Oradea, România*

PARCURSUL VECTORULUI EUROPEAN AL REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL METAMORFOZELOR INTERNAȚIONALE

Aliona CHISARI RURAC, *doctor în drept, profesor universitar, USM*

Elena BELEI, *doctor în drept, profesor universitar, USM*

CONTESTAREA ÎN JUDECATĂ A SANȚIUNILOR DISCIPLINARE APLICABILE JUDECĂTORILOR

Constantin SOLOMON, *doctor habilitat în științe, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova*

REPUBLICA MOLDOVA: DE LA ACORDUL DE ASOCIERE LA STATUTUL DE CANDIDAT PRIVIND ADERAREA LA UNIUNEA EUROPEANĂ

Sergiu SPRÎNCEAN, *doctor habilitat în științe, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova*

SIGURANȚA PERSOANEI ÎN CONTEXTUL SISTEMULUI DE ASIGURARE A SECURITĂȚII UMANE

Ghenadii CIORBA, *doctorand, USM*

Tatiana ANDREEVA, *doctor, conferențiar universitar, ULIM*

CORUPȚIA SISTEMICĂ - PERICOL IMPORTANT ÎN DISTRUGEREA STATULUI

Aurelia ȚEPORDEI, *magistră în administrația publică, doctorandă, șefa Departamentului formare și dezvoltare profesională, Institutul de Administrație Publică*

MODERNIZAREA SISTEMULUI DE FORMARE ȘI DEZVOLTARE PROFESIONALĂ A PERSONALULUI DIN SERVICIUL PUBLIC

Dana PAIU, *diplomat, Ministru al Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova*

MATRICEA GEOPOLITICĂ CA FACTOR DE MODELARE A POLITICII EXTERNE A REPUBLICII MOLDOVA

Natalia CIOBANU, *cercetător științific stagiar, USM*

RETROSPECTIVĂ A RELAȚIILOR DE COOPERARE DINTRE REPUBLICA MOLDOVA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ ÎNTR-O NOUĂ CONFIGURAȚIE A SECURITĂȚII REGIONALE

Ștefan ȚÎBULEAC, *doctorand, USM*

ROLUL PARTENERIATULUI ESTIC ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII NAȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA: realități și perspective

Valentina URSU, *cercetător științific stagiar, USM*

CULTURA POLITICĂ DE PARTICIPARE - CONDIȚIE A SPORIRII EFICIENȚEI ACTULUI DE GUVERNARE

13.00 - 15.00

Panel 2. INFLUENȚELE RĂZBOIULUI DIN UCRAINA ASUPRA INTEGRĂRII EUROPENE A STATELOR DIN PARTENERIATUL ESTIC ÎN UE

Moderatori:

Constantin - Vasile ȚOCA

Cătălin-Gabriel DONE

Nataliia NECHAIEVA-YURIYCHUK, doctor, conferențiar universitar, Universitatea Națională „Yuri Fedcovici”, Cernăuți, Ucraina

PROCESUL DE INTEGRARE EUROPEANĂ CA ȚINTĂ A AMBIȚIILOR GEOPOLITICE RUSEȘTI

Igor SOROCEANU, *magistru în Anticorupție, doctorand, Institutul de Administrație Publică al Universității de Stat din Moldova*

PREZENȚA MERCENARILOR ÎN RĂZBOIUL DE PE NISTRU DIN 1992: pro sau contra

Constantin-Vasile ȚOCA, *doctor, conferențiar universitar, Universitatea din Oradea, România*

Alexandru ȘCEGLOV, *student, Ciclul II (Masterat), Universitatea din Oradea, România*

Edina Lilla MEZANROS, *doctor, lector universitar, Universitatea din Oradea, România*

IMPACTUL RĂZBOIULUI RUSO-UCRAINEAN ASUPRA SECURITĂȚII ENERGETICE A EUROPEI

Alexandru REVENCU, *student, Ciclul II (Masterat), Universitatea de Stat din Moldova*

AMENINȚĂRI LA ADRESA SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE

Andrei GUTU, *profesor de istorie, Școala Gimnazială Omega, Târgu Mureș, România*

EXPERENȚA JAPONEZĂ ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI MEDIULUI

Constantin-Vasile ȚOCA, *doctor, conferențiar universitar, Universitatea din Oradea, România*

Maria SÎRGIHI, *student, Ciclul II (Masterat), Universitatea din Oradea, România*

SANȚIUNILE ECONOMICE ÎMPOTRIVA RUSIEI

13.00 - 15.00

Panel 3. Dialogul intercultural

Moderatori:

Simion ROȘCA

Eugenia BOGATU

Simion ROȘCA, *doctor în filosofie, profesor universitar interimar, Academia "Ștefan cel Mare" a MAI*

PARTENERIATUL ECTIC CA PROIECT CULTURAL

Valentina ȘINGHIREI, *doctor, conferențiar universitar, Departamentul Relații Internaționale, Universitatea Americană din Moldova*

GLOBALIZARE SI LINGUA FRANCA ENGLISH OF AFRICA

Serhii HAKMAN, *doctor în istorie, conferențiar universitar, director adjunct, Centrul regional Cernăuți de perfecționare a calificării [funcționarilor publici]*

PROCESUL EDUCAȚIONAL ÎN REGIUNILE MULTIETNICE ALE UCRAINEI, MOLDOVEI ȘI ROMÂNIEI ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE ȘI A NOILOR PROVOCĂRI

Eugenia BOGATU, *doctor, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova*

PERSPECTIVE ALE EDUCAȚIEI PRAGMATICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Zinaida BOLEA, *doctor, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova*

PROBLEMATICA DOLIULUI ÎN TRAUMA ISTORICĂ: PERSPECTIVE PSIHANALITICE

Liudmila CUROȘ, *cercetător științific stagiar, Universitatea de Stat din Moldova*

ADAPTAREA POLITICILOR EDUCAȚIONALE A STATELOR DIN PARTENERIATUL ESTIC LA VALORILE EUROPENE

Cristina TULBU-FRUNZE, *doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova*

IMPORTANȚA POLITICILOR DE INTEGRARE A MINORITĂȚILOR ETNICE ÎN SISTEMUL EDUCAȚIONAL ÎN CONTEXTUL PARCURSULUI EUROPEAN AL REPUBLICII MOLDOVA

Valeria GARBATOVSKI, *doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova*

SPAȚIUL EUROPEAN AL EDUCAȚIEI – OPORTUNITĂȚI PENTRU TINERII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Alexandra COLȚA, *doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova*

INCLUZIUNEA SOCIALĂ A TINERILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Crinu MĂRCUȚĂ, *student, Ciclul II (Masterat), Universitatea din Oradea, România*

Constantin-Vasile ȚOCA, *doctor, conferențiar universitar, Universitatea din Oradea, România*

PROCESUL DE EDUCAȚIE ȘI ROLUL ERASMUS+ ÎN DEZVOLTAREA ȚĂRILOR PARTENERIATULUI ESTIC

Dasman EL- FANEL, *metodistă, Ministerul Educației din Israel*
INTERACȚIUNEA DINTRE POLITICA DE EDUCAȚIE ȘI STAT.
DIMENSIUNEA ECONOMICĂ (cazul Israelului)

Lama MASHAL, *doctorand, Universitatea de Stat din Moldova, Colegiul Kaye, Israel*
FENOMENUL MONDIAL AL SUPRAEDUCAȚIEI (cazul Israelului)

15.00 - 15.30 Pauză de Cafea

15.30 - 16.30

Masa rotundă: Probleme actuale ale tinerilor din statele Parteneriatului Estic: soluții, posibilități de implicare în procesul decizional.

Totalurile Conferinței Internaționale Jean Monnet.

01.04.2023

Excursie la Orheiul vechi.

JEAN MONNET INTERNATIONAL CONFERENCE

“The Eastern Partnership: towards a European community of democracy and prosperity”

Action from the Jean Monnet Project: “Centre of Excellence”:
“Strengthening democratic sustainability through civic education”, Project 101085234 — SDSCE

The Institute of Public Administration within the
State University of Moldova,
on 31.03. - 01.04.2023,

Ialoveni str., 100, Chisinau city, Republic of Moldova, under mixed regime.

9.50 - 10.00

Registration of participants

10.00 -10.50 Festive meeting

Opening of the Conference

Ludmila ROȘCA, Project Coordinator

Word of Hello

Claudia MELINTE, Oficiul Național Erasmus+

Sergiu PALIHOVICI, Directorul Institutului de Administrare Publică din Moldova

Anatoliy KRUGLASHOV, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Universitatea Națională „Yuri Fedcovici”, Cernăuți, Ucraina

Constantin-Vasile ȚOCA, doctor, conferențiar universitar, prodecanul Facultății Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științe ale Comunicării, Universitatea din Oradea.

10.50 - 12.30 Plenary Session

Anatoliy KRUGLASHOV

UKRAINE'S AND MOLDOVA COMMON CHANCES AND THREATS ON THE WAY TO THE EU

Svetlana CEBOTARI

MOLDO EUROPEAN RELATIONS IN THE CONTEXT OF THE WAR IN UKRAINE

Marin GHERMAN

THE SOCIAL CAPITAL AS A FACTOR OF THE SUCCESS OF REGIONAL REFORMS IN THE STATES OF THE EASTERN PARTNERSHIP

Constantin-Vasile ȚOCA

ORADEA (RO) AND DEBRECEN (HU), EXAMPLE OF GOOD PRACTICE IN CROSS-BORDER COOPERATION

Cătălin-Gabriel DONE

THE RULE OF LAW AND THE EUROPEAN PATH - INTEGRATIVE ELEMENTS OF DEMOCRATIZATION AND EUROPEAN INTEGRATION IN THE EaP REGION

12.30 - 13.00 Coffee break

13.00 - 15.00

Panel 1. CONSOLIDATION OF STATE INSTITUTIONS AND GOOD GOVERNANCE

Moderators:

Ludmila ROȘCA

Valeria GARBATOVSCHI

Ludmila ROSCA

EUROPEAN VALUES - BASIS OF GOVERNMENT EFFICIENCY IN DEMOCRATIC STATES

Gabriela GOUDENHOOF

CONTEMPORARY THREATS TO FREEDOM OF EXPRESSION AND GOOD GOVERNANCE: strategic lawsuits against public mobilization

Ana-Maria BERCU, Silvia CARP

INSTITUTIONS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN TURBULENT TIMES AT EUROPEAN UNION LEVEL

Constantin - Vasile ȚOCA, Cristian BEJENARI

THE COURSE OF THE EUROPEAN VECTOR OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL METAMORPHOSES

Aliona CHISARI RURAC, Elena BELEI

APPEAL TO COURT OF DISCIPLINARY SANCTIONS APPLICABLE TO JUDGES

Constantin SOLOMON

REPUBLIC OF MOLDOVA: FROM ASSOCIATION AGREEMENT TO CANDIDATE STATUS REGARDING ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

Sergiu SPRÎNCEAN

PERSONAL SECURITY IN THE CONTEXT OF THE HUMAN SECURITY ASSURANCE SYSTEM

Dana PAIU

THE GEOPOLITICAL MATRIX AS A FACTOR IN SHAPING THE FOREIGN POLICY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Natalia CIOBANU

RETROSPECTIVE OF THE COOPERATIVE RELATIONS BETWEEN THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND THE EUROPEAN UNION IN A NEW CONFIGURATION OF THE REGIONAL SECURITY

Ștefan ȚÎBULEAC

THE ROLE OF THE EASTERN PARTNERSHIP IN ENSURING THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA: realities and perspectives

Valentina URSU

POLITICAL CULTURE OF PARTICIPATION - CONDITION OF INCREASING THE EFFICIENCY OF THE GOVERNMENT ACT

13.00 - 15.00

Panel 2. THE INFLUENCES OF THE WAR IN UKRAINE ON THE EUROPEAN INTEGRATION OF THE EASTERN PARTNERSHIP STATES IN THE EU

Moderators:

Constantin - Vasile ȚOCA

Marin GHERMAN

Nataliia NECHAIEVA-YURIICHUK

THE EUROPEAN INTEGRATION PROCESS AS THE TARGET OF RUSSIAN GEOPOLITICAL AMBITIONS

**Constantin-Vasile ȚOCA, Alexandru ȘCEGLOV, Edina Lilla
MEZANROS**

**THE IMPACT OF THE RUSSIAN-UCRAINEAN WAR ON EUROPE'S
ENERGI SECURITY**

Igor SOROCEANU

**THE PRESENCE OF MERCENARIES IN THE 1992 WAR ON THE
DNIESTER : PRO OR CON**

Andrei GUȚU

**THE JAPANESE EXPERIENCE IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL
PROTECTION**

**Constantin – Vasile ȚOCA, Maria SÎRGHI
ECONOMIC SANCTIONS AGAINST RUSSIA**

13.00 - 15.00

Panel 3. INTERCULTURAL DIALOGUE

Moderatori:

Simion ROȘCA

Eugenia BOGATU

Simion ROSCA

THE EASTERN PARTNERSHIP AS A CULTURAL PROJECT

Valentina ȘINGHIREI

GLOBALIZATION AND LINGUA FRANCA ENGLISH OF AFRICA

Serhii HAKMAN

**THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE MULTI-ETHNIC REGIONS OF
UKRAINE, MOLDOVA AND ROMANIA IN THE CONTEXT OF
EUROPEAN INTEGRATION AND THE NEW CHALLENGES**

Eugenia BOGATU

PERSPECTIVES OF PRAGMATIC EDUCATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Zinaida BOLEA

THE ISSUE OF MOURNING IN HISTORICAL TRAUMA: PSYCHOANALYTIC PERSPECTIVES

Liudmila CUROȘ

ADAPTING THE EDUCATIONAL POLICIES OF THE EASTERN PARTNERSHIP STATES TO EUROPEAN VALUES

Valeria GARBATOVSKI

EUROPEAN EDUCATION AREA – OPPORTUNITIES FOR YOUNG PEOPLE

Alexandra COLȚA

SOCIAL INCLUSION OF YOUNG PEOPLE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Crinu MĂRCUȚĂ, Constantin-Vasile ȚOCA

THE EDUCATION PROCESS AND ERASMUS+ ROLE IN THE DEVELOPMENT OF THE EASTERN PARTNERSHIP COUNTRIES

Dasman El- FAHEL

THE INTERACTION BETWEEN EDUCATION POLICY AND THE STATE ECONOMIC ESTABLISHMENT (The Israeli case)

Lama MASHAL

THE WORLD PHENOMENON OF OVER EDUCATION (The case of Israel)

15.00 - 15.30 Coffee break

15.30 - 16.30

Round table: Current problems of young people in the Eastern Partnership states: solutions, possibilities of involvement in solving them.

Jean Monnet International Conference Totals.

01.04.2023

Excursion to old Orhei.

REZUMATE:

Panel 1. CONSOLIDAREA INSTITUȚIILOR STATULUI ȘI BUNA GUVERNARE

Anatoliy KRUGLASHOV¹

ȘANSE ȘI AMENINȚĂRI COMUNE UCRAINEI ȘI MOLDOVEI PE DRUMUL SPRE UE

Ucraina și Moldova sunt țări vecine cu multe asemănări, precum și unele distincții clare. Ambele state și-au ales ca obiectiv strategic și prioritate - cursul către integrarea în UE. Au făcut multe eforturi pentru a se apropia de Europa unită, în ciuda problemelor interne și a contracărilor din străinătate. Au trecut doar de vecinii UE prin acorduri de asociere și acum se bucură de statutul de țări candidate la UE.

Cu toate acestea, ambele au o mulțime de probleme de rezolvat. În primul rând, problemele de securitate sunt de o importanță vitală. Ucraina luptă acum pentru independență, suveranitate și statalitate, amenințate de ambițiile retro-imperiale ale Rusiei. Războiul ruso-ucrainean continuă din 2014 până în prezent. Moldova a fost victimizată de criza transnistreană, într-o foarte mare măsură orchestrată și nesoluționată din cauza Rusiei. Acum, Moldova este amenințată direct de acțiunile neprietenoase ale Kremlinului, care subminează integritatea și securitatea țării. Ambele țări au nevoie de mai multe reforme și schimbări pentru a fi bine pregătite pentru tranziția cu succes la procedurile de preaderare. Ambele state ar trebui să-și racordeze legislația la normele dreptului UE (acquis-ul comunitar), să facă schimbări concrete și finalizate în ceea ce privește reformele administrative și serviciile publice, să lupte cu succes împotriva corupției. Ambele țări suferă mult nu numai din cauza acțiunilor Kremlinului care vizează subminarea securității și suveranității lor, ci și din cauza oligarhiei și populismului, uneori fuzionate într-o combinație ciudată și vicioasă de influențe distructive asupra sistemelor și regimurilor lor politice.

¹ **Anatoliy KRUGLASHOV**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Universitatea Națională „Yuri Fedkovici”, Ucraina, akruglas@gmail.com

Ucraina și Moldova trebuie să fie unite în fața amenințărilor și provocărilor comune. Ambele țări trebuie să elaboreze un mecanism permanent de cooperare și parteneriat mai strâns în cadrul dialogului interguvernamental și al alianței societății civice. Sigur, ar trebui să-și consolideze poziția și față de UE.

Cuvinte cheie: *Moldova și Ucraina, perspectiva aderării europene, amenințări comune.*

Svetlana CEBOTARI²

RELAȚIILE MOLDO-EUROPENE ÎN CONTEXTUL RĂZBOIULUI DIN UCRAINA

Agresiunea militară a Federației Ruse asupra Ucrainei la data de 24 februarie 2022 a accelerat relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană. Deși dialogul politic dintre cele două părți a fost unul dinamic, „operațiunea specială” dusă de Federația Rusă în Ucraina a condiționat dinamizarea dialogului politic moldo-european. Astăzi, optica relațiilor moldo-europene este dictată în special de evenimentele din Ucraina, care au orientat vectorul politicii externe a Republicii Moldova versus UE ne vorbește despre dorința declarată a statului de a se alinia proceselor din spațiul integraționist european. În ultimul timp asistăm la accelerarea viziunii politicii externe a statelor Parteneriatului Estic, inclusiv a Republicii Moldova versus UE, condiționată, evident de agresiunea militară a Federației Ruse împotriva Ucrainei.

Orice război, în special de această intensitate la care asistăm în Ucraina, este de regulă un element de schimbare politică, economică și în domeniul securității. Prin urmare, războiul din Ucraina este un element de schimbare pentru întreaga relație a statelor Trioului Asociat al Parteneriatului Estic cu Uniunea Europeană. În acest context, ar trebui să recunoaștem că strategia adoptată de țările Parteneriatului Estic precum și de către Uniunea Europeană în general, în contextul războiu-

² **Svetlana CEBOTARI**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Departamentul Relații Internaționale, USM, svetlana.cebotari11@gmail.com

lui, a schimbat abordarea de politică externă a statelor precum Ucraina, Georgia, inclusiv Republica Moldova.

Prezentul articol are drept scop reliefaea principalelor evenimente prezente în relația Republica Moldova- Uniunea Europeană în contextul războiului din Ucraina. Principalele evenimente care marchează relațiile moldo-europene în contextul războiului din Ucraina sunt înaintarea cererii de aderare și obținerea statutului de stat candidat la aderarea la UE.

Cuvinte cheie: Republica Moldova, Ucraina, Uniunea Europeană, război, aderare, statut de țară candidată.

Marin GHERMAN³

CAPITALUL SOCIAL CA FACTOR AL SUCCESULUI REFORMELOR REGIONALE ÎN STATELE PARTENERIATULUI ESTIC

Teoriile capitalului social sunt utilizate în ultimii 30 de ani în sociologie, economie și științe politice, devenind un important instrument de cercetare a calității legăturilor sociale, încrederii, rețelelor de interacțiune a normelor și valorilor din interiorul unei societăți. Sociologul Pierre Bourdieu scria că fiecare societate dispune de un complex al resurselor reale sau potențiale, care sunt legate de participarea la o rețea instituționalizată a „relațiilor de cunoaștere și identificare”. Politologul Francis Fukuyama consideră că forma socială a capitalului se compune din încredere, relații și norme, care fac posibile acțiunile colective în cadrul grupurilor sociale. Capitalul social mai este numit în mod metaforic „un clei”, fără de care acțiunea colectivă și colaborarea nu sunt posibile.

O serie de eșecuri ale reformelor regionale (administrative) din trecut au fost explicate de teoreticienii capitalului social prin lipsa unui fundament de solidaritate care să consolideze instituțiile regionale. În acest context, în unele state ale Parteneriatului Estic se observă un nivel tradițional de neîncredere în autoritățile regionale/locale, iar succesul inițiativelor de reformă depind foarte mult de rețelele, normele și valo-

³ **Marin GHERMAN**, doctor în științe politice, lector universitar, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava (România), director al Institutului de Studii Politice și Capital Social din Cernăuți, Ucraina, maringherman2014@gmail.com

rile sociale care stau la baza funcționării instituțiilor. Nivelul de acumulare a capitalului social poate fi măsurat sociologic, însă caracteristicile acestuia au o natură regională. După cum arăta politologul Robert Putnam analizând reforma regională în Italia, nordul cu tradiții republicane de colaborare și cu un nivel mai mare de încredere între oameni a reprezentat un model de succes al reformei administrative, în timp ce în sud, cu tradiții monarhice și un nivel redus de încredere în semeni și instituții, reforma locală a rămas doar pe hârtie. Acest model analitic pare a fi actual pentru unele state ale Parteneriatului Estic: Ucraina (văzută ca un stat dominat de clivajul est-vest), statele din Caucaz (analizate prin prisma tradiționalism-modernism) sau Republica Moldova, cu diferențe regionale profunde în nordul, centrul și sudul țării.

Cuvinte cheie: capital social, Parteneriatul Estic, reforma regională, încredere.

Constantin - Vasile ȚOCA⁴

ORADEA (RO) ȘI DEBRECEN (HU), EXEMPLE DE BUNĂ PRACTICĂ ÎN COOPERAREA TRANSFRONTALIERĂ

Conceptul de cooperare transfrontalieră, cu principalele forme, tipologii precum și programe de cooperare transfrontalieră a intrat în funcționalitate după anii 90, la nivelul graniței româno-maghiare. Printre primele forme de cooperare transfrontalieră se numără Euroregiunile, iar la nivelul comunităților țintă ale cercetării noastre Oradea și Debrecen, începând cu anul 2002 funcționează Euroregiunea Bihor – Hajdu Bihar. Urmând cronologia în anul 2004, cooperarea transfrontalieră capătă o altă formă prin intermediul Programului Phare CBC 2004-2006, fiind urmat de Programul de cooperare Transfrontalieră Ungaria – România (HU-RO 2007-2013), după care INTERREG V A 20014-2020. Cele două orașe transfrontaliere, despărțite de granița româno – maghiară, situate la o distanță de 80 de km, Oradea(România) și Debrecen (Ungaria), reprezintă două orașe active în cooperarea transfrontalieră

⁴ **Constantin - Vasile ȚOCA**, doctor, conferențiar universitar, Universitatea din Oradea, România, ctv_j@yahoo.com

tocmai prin prisma rezultatelor obținute în implementarea proiectelor transfrontaliere, reușind să fie exemple de bune practici, oferind totodată cetățenilor celor două comunități o calitate ridicată a vieții prin rezultatele/indicatorii implementați.

Cuvinte cheie: cooperare transfrontalieră, Phare CBC, HU_RO 2007-2013, INTERREG V A 2014-2020, Oradea, Debrcen.

Cătălin-Gabriel DONE⁵

STATUL DE DREPT ȘI CALEA EUROPEANĂ - ELEMENTE INTEGRATIVE ALE DEMOCRATIZĂRII ȘI INTEGRĂRII EUROPENE ÎN REGIUNEA EaP

Odată cu sfârșitul Războiului Rece și prăbușirea Uniunii Sovietice, Europa de Est a început un proces de democratizare și europenizare a societății și guvernării. Astfel, incertitudinea, imprevizibilitatea guvernării și instabilitatea socială au devenit caracteristici majore în regiune. Dezvoltarea cadrului socio-politic în țări precum Republica Moldova, Georgia și Ucraina (în contextul reconstrucției postbelice) devine astfel o parte centrală a europenizării și integrării. Generalizarea rolului liderilor politici și a societății civile în procesul de democratizare și întărirea statului de drept constituie o provocare majoră. Încercarea de a produce democratizare ridică întrebări complexe cu privire la capacitatea de reformă și asigurarea cadrului normativ necesar europenizării.

Multe discuții recente despre democratizarea statelor Parteneriatului Estic au fost dominate în domeniul studiilor europene de analiza lui Huntington (1991) a celor „trei valuri ale democrației”, dar absența oricărei imagini de ansamblu asupra rolului partidelor, liderilor și ONG-urilor. În cadrul europenizării încetinește sfera istorică a acestui proces. Această analiză urmărește originile și evoluția conceptului de stat de drept în cadrul sistemului de europenizare. Apoi delimitează cele patru domenii principale în care statul de drept formează un pilon central al identității europene și al integrării în UE. În cele din urmă, oferim

⁵ **Cătălin-Gabriel DONE**, doctor în științe, Departamentul Științe Politice, Universitatea Degli Studi din Napoli „Federico II”, Italia, catalin.done.15@politice.ro

o analiză critică transversală a legăturii democratizare/europenizare – statul de drept, identificând dezbaterele cheie în care conceptul de stat de drept joacă un rol substanțial în procesul integrativ, precum și unde sistemul european de guvernare poate juca rolul decisiv în instaurarea unei adevărate democrații.

Cuvinte cheie: europenizare, stat de drept, democratizare, societate civilă, Parteneriatul estic, reformă.

Ludmila ROȘCA⁶

VALORILE EUROPENE - BAZĂ A EFICIENȚEI GUVERNĂRII ÎN STATELE DEMOCRATICE

În acest studiu autorul își propune să promoveze valorile europene: consolidarea democrației și a statului de drept; protejarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, inclusiv a drepturilor reprezentanților minorităților etno-culturale; promovarea egalității de gen; promovarea unor societăți favorabile incluziunii; asigurarea respectării depline a principiilor și a normelor de drept internațional. Acest obiectiv poate fi atins în condițiile în care actorii procesului social-politic cunosc și respectă valorile morale, își asumă responsabilitatea pentru acțiunile desfășurate. În spațiul post-sovietic, din care fac parte statele cuprinse de Programul Parteneriatului Estic și Politica Europeană de Vecinătate, valorile menționate, din cauza necunoașterii conținutului lor și a interpretărilor teoretice, provoacă confuzii, contradicții, conflicte. Descrierea oportunităților oferite de instituțiile europene statelor din Europa de Sud-Est, expusă de Ursula von der Leyen, în raportul: „Orientări politice pentru viitoarea Comisie Europeană 2019-2024” îi permite autorului să conchidă că stilul european de viață, de organizare și gestiune a societății este opțiunea optimă a Republicii Moldova, Ucrainei, care au obținut statutul de candidat la aderare în Uniunea Europeană. Avansarea pe calea integrării europene impune condiția asimilării și respectării valorilor europene în toate domeniile vieții sociale. Acest proces, numit

⁶ **Ludmila ROȘCA**, doctor habilitat în filosofie, conferențiar universitar, Departamentul de Filosofie și Antropologie, Universitatea de Stat din Moldova, ludmilarosca.com@gmail.com

europenizare dezvoltă conștiința apartenenței la un set de valori. În concluzie, autorul afirmă: Analiza demersurilor politice ale conducătorilor Republicii Moldova, adresate instituțiilor europene supranaționale și naționale, ne-a permis să conchidem: înainte de a elabora și expedia un demers, de a prezenta un discurs în fața autorităților europene, moldovenii, indiferent de statutul lor social: conducător de țară, de guvern, de parlament, lider al partidului politic, al ONG, al Diasporei, cetățean, trebuie să asimileze experiența acumulată de alte state; să realizeze o analiză situațională a propriei experiențe politice; să asimileze conținutul europenizării, să-și dezvolte abilitățile de colaborare.

Cuvinte cheie: valori europene, eficiența guvernării, democrație, Parteneriat Estic, Politica Europeană de Vecinătate, integrare europeană, europenizare, cultură politică.

Gabriela GOUDENHOFT⁷

AMENINȚĂRI CONTEMPORANE LA ADRESA LIBERTĂȚII DE EXPRIMARE ȘI A BUNEI GUVERNĂRI: procesele strategice împotriva mobilizării publice

Buna guvernare este potențată de critica și de activismul cetățenesc. Monitorizarea activităților guvernului, creșterea transparenței procesului decizional, creșterea implicării cetățenilor în procesele politice forțează guvernele să răspundă la nevoile comunităților, crește responsabilitatea publică și calitatea guvernării și, implicit, afectează pozitiv calitatea vieții cetățeanului.

Pe de altă parte strategia utilizării proceselor împotriva mobilizării publice (SLAPP - Strategic Lawsuit Against Public Participation) descurajează cetățenii în a avea o poziție critică față de actul guvernării, îi aduce la tăcere atât pe ei cât și mass media, atentează grav la unul dintre drepturile fundamentale cetățenești, dreptul la liberă exprimare. Aceste procese creează un dezechilibru grav între reclamant și pârât și

⁷ **Gabriela GOUDENHOFT**, doctor, conferențiar universitar, Director, Departamentul Științe Politice și Științele Comunicării, Universitatea din Oradea, România, gabriela-goud@gmail.com

sunt intentate pentru a intimida, hărțui și bloca opinia publică și pentru a împiedica publicarea unor informații de interes public.

Atât Uniunea Europeană, cât și unele dintre statele membre au început să adopte măsuri pentru îmbunătățirea protecției libertății de exprimare, ținând cu precădere două categorii mai expuse acestei forme de hărțuire: jurnaliștii și apărătorii drepturilor omului. Legislația anti-Slapp are în vedere promovarea unor măsuri legislative care, pe de o parte să promoveze libertatea de exprimare și activismul cetățenesc iar pe de altă parte să restrângă abuzul de procese și acțiuni în justiție intentate ca strategie de stopare a criticilor la adresa guvernelor sau să crească accesul la justiție pentru cetățeni.

Cuvinte cheie: buna guvernare, critica, legislație anti-SLAPP, libertatea de exprimare.

Ana-Maria BERCU⁸, Silvia CARP⁹

INSTITUȚII ȘI DEZVOLTARE DURABILĂ ÎN TIMPURI TURBULENTE LA NIVELUL UNIUNII EUROPENE

Cele mai bune practici oferă o bază solidă în formarea dinamicii economice sănătoase, rezistente și adaptabile. Regulile bune și practicile solide pot fi premise pentru o creștere economică armonioasă și durabilă. Fără ele, rezultatul poate fi sumbru. În acest articol, ne propunem să examinăm măsura în care instituțiile susțin dezvoltarea economică și socială durabilă la nivel european, comparând modul în care indicatorii instituționali - cum ar fi: eficiența guvernării, statul de drept, controlul corupției, integritatea guvernului, fragilitatea statului, calitatea reglementărilor etc. afectează indicatorii macroeconomici. Pe de altă parte, prin analiza macro-indicatorilor legați de datoria publică, cheltuieli bugetare, atragere de fonduri europene, investiții guvernamentale, vom putea cântări corelația dintre instituții și sustenabilitatea economiei. Cu alte cuvinte, întrebările de cercetare sunt: (1) de ce reușesc unele guver-

⁸ **Ana-Maria BERCU**, doctor habilitat, profesor universitar, Facultatea de Economie și Business și Administrare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, Romania, bercu@uaic.ro

⁹ **Silvia CARP**, profesionist, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, Romania

ne ale UE să facă față provocărilor multiple și recente - începând cu pandemia COVID-19, schimbările climatice, conflictele armate din vecinătate și posibila criză bancară - și altele nu face? Ce politici nesustenabile au dus la o economie fragilă? Care sunt lecțiile pentru o dezvoltare armonioasă și rezistentă? Această cercetare va sublinia faptul că o combinație de instituții bune, pe de o parte, și decizii și politici economice durabile, pe de altă parte, reprezintă o bază puternică pentru rezolvarea multor probleme cu care se confruntă societatea acum și în viitor.

Cuvinte cheie: reguli bune, provocări socio-economice, dezvoltare durabilă, corelație.

Cristian BEJENARI¹⁰, Constantin-Vasile ȚOCA **PARCURSUL VECTORULUI EUROPEAN AL REPUBLICII MOLDOVA** **ÎN CONTEXTUL METAMORFOZELOR INTERNAȚIONALE**

După proclamarea independenței, Republica Moldova nu a prezentat un interes sporit din partea Uniunii Europene. Politica externă a Chișinăului nu prezenta însemnătate, ca urmare a poziției geografice a Moldovei depărtate de granițele Uniunii (până la extinderea din 2007). De asemenea, percepția Occidentului potrivit căreia Republica Moldova era o fostă colonie a URSS, care nu poate ieși din zona de influență rusească și pentru care nu merită un conflict cu Rusia. Această percepție negativă asupra Republicii Moldova a fost alimentată de instabilitatea politică și economică din țară, corupția și conflictele interne, care au împiedicat dezvoltarea sa și au afectat capacitatea sa de a construi relații solide cu partenerii externi.

Cu toate acestea, progresiv, orbita Republicii Moldova se schimbă din ce în ce mai mult pe calea europeană reprezentată de valorile democratice și prosperitate. În ultimii ani, Republica Moldova a înregistrat progrese semnificative în direcția reformelor democratice, economice și sociale, ceea ce a condus la o creștere a interesului Uniunii Europene și al altor parteneri internaționali. Acest lucru este dovedit de semnarea

¹⁰ **Cristian BEJENARI**, student, Ciclu II (Masterat), Universitatea din Oradea, bejenaruc1119@gmail.com

Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană în 2014, care a reprezentat un pas important în consolidarea relațiilor cu UE și promovarea integrării europene a Republicii Moldova.

În acest articol, vom parcurge traseul european al Republicii Moldova, de la un stat periferic și neînsemnat pentru UE, la obținerea unei reale șanse de a adera la marea familie europeană. Provocările rămân ridicate, atât pe plan extern, prin atitudinea imperialistă a Rusiei și pe plan intern în ceea ce privește corupția, respectarea drepturilor omului și consolidarea instituțiilor democratice. Este important ca Republica Moldova să continue să facă progrese în aceste domenii, astfel încât să își poată consolida relațiile cu Uniunea Europeană și să devină o țară prosperă și democratică.

Cuvinte cheie: politica externă, proces de integrare europeană valori democratice, imperialism rusesc, stat candidat.

Natalia GAVRILENCO¹¹

CONTESTAREA ÎN JUDECATĂ A SANCTIUNILOR DISCIPLINARE APLICABILE JUDECĂTORILOR

În acest studiu autorul se referă la procedura de contestare în judecată a sancțiunilor disciplinare aplicabile judecătorilor. Acest articol oferă o informație detaliată cu privire la procedura utilizată în cazul contestării sancțiunilor disciplinare aplicate judecătorilor prin căile de atac în judecată și anume: Curtea de Apel și Curte Supremă de Justiție.

Referitor la răspunderea disciplinară a judecătorilor, autorii menționează recenta hotărâre a Curții Europene, cauza Catană V. Republica Moldova, care a subliniat îngrijorarea sa asupra faptului când judecătorii pot fi sancționați de un organ în care membrii ne – judecători (laici) constituie o majoritate capabilă să judece rezultatul procedurii disciplinare referitoare la un magistrat. Este de remarcat că judecătorul a fost sancționat de un Consiliul Superior al Magistraturii, în privința căruia s-a arătat că mai mulți dintre cei 12 membri au fost numiți pe criterii politice.

¹¹ **Natalia GAVRILENCO**, doctorand USM.

Prin prisma acestei spețe, pot fi analizate toate procedurile de contestare a sancțiunilor disciplinare aplicabile judecătorilor. La etapa actuală, Hotărârile colegiului disciplinar pot fi contestate la Consiliul Superior al Magistraturii, prin intermediul colegiului, de către persoanele care au depus sesizarea, inspectia judiciară sau judecătorul vizat în hotărîre, în termen de 15 zile de la data primirii copieii hotărîrii motivate. Astfel, potrivit art. 191 alin. (3) din Codul administrativ, Curtea de Apel Chișinău soluționează în primă instanță acțiunile în contencios administrativ împotriva hotărârilor CSM. Conform art. 193 alin. (2) din Codul administrativ, Curtea de Apel soluționează acțiunile în contencios administrativ în complete formate din 3 judecători. După ce se pronunță Curtea de Apel, părțile interesate mai au la dispoziție o cale de atac. Astfel, conform art. 191 alin. (5) din Codul administrativ, CSJ soluționează cererile de recurs împotriva hotărârilor, deciziilor și încheierilor Curții de Apel. Potrivit art. 193 alin. (3) din Codul administrativ, „Curtea Supremă de Justiție soluționează recursurile împotriva încheierilor și admisibilitatea cererilor de recurs în complete de trei judecători, iar cererile de recurs – în complete de cinci judecători”.

În concluzie, autorii menționează importanța abordării subiectului respectiv, prin prisma implementării reformei din sistemul justiției, în cazul în care se încearcă crearea următorului Consiliul Superior al Magistraturii.

Cuvinte cheie: răspunderea disciplinară, contestație, Curtea de Apel, Curtea Supremă de Justiție, sancțiuni disciplinare.

Constantin SOLOMON¹²

REPUBLICA MOLDOVA: DE LA ACORDUL DE ASOCIERE LA STATUTUL DE CANDIDAT PRIVIND ADERAREA LA UNIUNEA EUROPEANĂ

În articol se analizează evoluția relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană de la semnarea Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană până la atribuirea Republicii Moldova statutului de candidat la aderarea la Uniunea Europeană.

Se investighează Strategia de Integrare Europeană a Republicii Moldova, precum și lansarea Parteneriatului Estic și scopul acestuia. Se evidențiază faptul că Parteneriatul Estic a fost un cadru politic care a permis semnarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană la 27 iunie 2014, ratificat de Legislativ la 2 iulie 2014.

De asemenea, se cercetează condițiile în care Republica Moldova a primit statutul de candidat la aderarea la Uniunea Europeană.

Cuvinte cheie: Republica Moldova, Parteneriatul Estic, Politica Europeană de vecinătate, Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, statutul de candidat la aderarea la Uniunea Europeană.

Sergiu SPRÎNCEAN¹³

SIGURANȚA PERSOANEI ÎN CONTEXTUL SISTEMULUI DE ASIGURARE A SECURITĂȚII UMANE

Siguranța persoanei reprezintă elementul central al concepției securității umane în configurația sa contemporană, în contextul în care accentul se pune pe bunăstarea persoanei ca finalitate a acțiunilor de asigurare a securității umane. Sistemul de asigurare a securității umane presupune integrarea unui șir de elemente dintre care se evidențiază corelația strânsă dintre nevoile persoanelor, pe de o parte, și drepturile și libertățile acestora, pe de alta.

¹² **Constantin SOLOMON**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, USM, c.solomon1948@gmail.com

¹³ **Sergiu SPRÎNCEAN**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, USM, sprinceans@yahoo.com

Din altă perspectivă, siguranța persoanei induce un spectru larg de noi valențe și nivele ale sistemului de securitate umană, dintre care se profilează ca o axă centrală conceptul de "proiect de viață" a persoanei că unul integrator și referențial pentru activitatea curentă de asigurare a eliberării de nevoi, de frici și angoase, dar și în contextul necesității omului de a trăi cu demnitate, acestea fiind pilonii principali ai conceptualizării stării de securitate umană.

În concluzie, siguranța persoanei trebuie să fie extinsă de la starea sa îngustă din legislația națională de protecție a integrității corporale și fizice, la integritatea psiho-socială a omului, mai apoi la o nouă perspectivă temporală de viitor. Astfel, siguranța persoanei este necesar să cuprindă inevitabil și perspectivele de evoluție benefică pentru securitatea sa pe parcursul întregii sale vieți.

Cuvinte cheie: siguranța persoanei, drepturile omului, securitate umană, securitate națională, sistem de securitate, proiect de viață.

Ghenadii CIORBA¹⁴, Tatiana ANDREEVA¹⁵

CORUPȚIA SISTEMICĂ - PERICOL IMPORTANT ÎN DISTRUGEREA STATULUI

În lucrare este descifrată influența corupției sistemice asupra securității statului, în primul rând, asupra celei economice, interacțiunea corupției sistemice cu existența statului. Corupția (de la termenul corumpere ce desemnează a strica) - folosirea de către o persoană publică a împuternicirilor și drepturile sale în scopuri personale, care contrazic legilor și normelor adoptate. Corupția sistemică, este corupția, care din fapte singulare devine un sistem al gestiunii statului, când deciziile instituțiilor statului au la bază nu interesele statului, ci interesele personale ale individului sau grupului social.

Corupția sistemică, devenind baza gestiunii statului, poartă în sine riscuri la adresa existenței statului, deoarece anume corupția sistemice

¹⁴ **Ghenadii CIORBA**, doctorand, Universitatea de Stat din Moldova, chorbagp@gmail.com

¹⁵ **Tatiana ANDREEVA**, doctor în științe economice, conferențiar universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, andreevatatiana72@mail.ru

că influențează, în ultimă instanță, dezvoltarea și securitatea statului. Aceasta se referă, în primul rând, la securitatea economică, deoarece baza procesului decizional în domeniul economic o formează interesele actorilor concreți, care corupând funcționarii, aceștea adoptă decizii în favoarea actorilor procesului economic, care își compesează cheltuielile surplusurile adăugate la propria activitate din contul resurselor bugetare. Toate acestea conduc la creșterea resurselor bugetare.

Corupția sistemică amenință securitatea economică a statului și prin sporirea cheltuielilor investitorilor, îndeosebi în sectorul real al economiei, deoarece prevede achitarea „mulțumirilor” în cadrul soluționării șestiuilor gospodărești, cum ar fi: alocarea terenurilor, folosirea resurselor naturale. Aceasta sperie potențialii investitori, care doreau să investească în economia unui stat. În așa fel, competitivitatea unui stat pe piața investițiilor se diminuează.

Corupția sistemică în sistemul judiciar conduce la situația în care justiția este înlocuită de dreptul telefonic, iar legea - cu raționalitatea judecătorului ce adoptă decizia.

Corupția în domeniul politic conduce la absența concurenței reale între ideile politice, între concepții referitoare la dezvoltarea statului, devine reală întrecerea portmoneelor, pregătite pentru coruperea funcționarilor publici, responsabili de procesul decizional în domeniul politic.

Cuvinte cheie: corupția sistemică, corupție, corupție politică, securitatea economică a statului.

Aurelia ȚEPORDEI¹⁶

MODERNIZAREA SISTEMULUI DE FORMARE ȘI DEZVOLTARE PROFESIONALĂ A PERSONALULUI DIN SERVICIUL PUBLIC

”Modernizarea administrației publice constituie un prim pas pe care trebuie să-l facă Republica Moldova în procesul de aderare la Uniunea Europeană și poate fi realizată doar cu personal temeinic pregătit pentru aceasta”

¹⁶**Aurelia Țepordei**, magistră în administrația publică, doctorandă, șefa Departamentului formare și dezvoltare profesională, Institutul de Administrație Publică, aurelia.tepordei2018@gmail.com

În acest articol autoarea abordează subiecte ce vizează sistemul de formare și dezvoltare profesională a personalului din autoritățile publice, axându-se, în mod deosebit, pe consolidarea capacităților instituționale în domeniul formării și dezvoltării profesionale, conform bunelor practici și standardelor europene în domeniu.

În anul 2022 Republica Moldova a obținut statut de candidat la aderare la Uniunea Europeană, astfel că și serviciul public din Republica Moldova trebuie să se adapteze la multitudinea de schimbări ce intervin în intervale de timp extrem de scurte. Cerințele acestor schimbări pot fi satisfăcute doar de un personal cu o înaltă calificare, care își actualizează și dezvoltă în permanență competențele, pentru a nu fi depășiți de timp și cerințele transformărilor rapide.

În acest context pregătirea personalului din administrația publică este de o necesitate stringentă și este primul obiectiv necesar de realizat în cadrul reformei administrației publice, promovată de către Guvernul Republicii Moldova și care urmează a fi implementată în perioada 2023-2030. Modernizarea administrației publice în general și a serviciilor publice, în special, impune personalului angajat în realizarea noilor exigențe, noi competențe, cunoștințe, abilități, comportamente. În administrația publică activează funcționari cu specialități și nivel de studii variate, cu grade diferite de conștientizare a rolului deosebit pe care îl au. Diversitatea profesională, intelectuală, culturală, nivelul diferit de pregătire a angajaților în administrația publică impune necesitatea permanentă de dezvoltare profesională și adaptare la condițiile noi, conform standardelor europene, de prestare a serviciilor publice către cetățeni. Calitatea serviciilor publice prestate cetățenilor de către autoritățile publice depinde în mod direct de competența, de profesionalismul funcționarilor antrenați în acest proces și care își actualizează în permanență cunoștințele, își dezvoltă abilitățile pentru a nu fi depășiți de timp și de cerințele mereu crescânde impuse de modernizarea serviciilor publice. În acest context, dezvoltarea competențelor personalului din administrația publică necesare prestării eficiente și eficace a serviciilor publice către cetățeni, este de o necesitate stringentă și trebuie să se desfășoare într-un cadru planificat și sistematic, axat pe necesitățile de instruire ale funcționarilor.

Cuvinte cheie: serviciu public, formare și dezvoltare profesională, standarde europene, instituții de formare și dezvoltare profesională, calitatea serviciilor de instruire.

Dana PAIU¹⁷

MATRICEA GEOPOLITICĂ CA FACTOR DE MODELARE A POLITICII EXTERNE A REPUBLICII MOLDOVA

Etapa actuală pe care o traversează Republica Moldova îi pune în față o multitudine de probleme la soluționarea cărora e necesară o abordare neordinară, originală, neformală. Formularea principiilor de formare a politicii externe a unui stat, fie el cât de mic, se bazează pe factorii geopolitici, pe politica internă, pe potențialul economic și militar, pe principiile de bună vecinătate și desigur pe obiectivele majore pe care și le fixează orice stat ce tinde să aducă bunăstare și prosperare populației sale. Republica Moldova nu este o excepție, dar din cauza instabilității politice nu poate atinge idealurile propuse. Autorul menționează că avem de rezolvat două probleme cardinale: demonstrarea supremației vectorului european asupra vectorului estic, pentru a realiza integrarea europeană a RM, care ne este în principiu acceptată, țara având statutul de candidat și soluționarea problemei neutralității nerecunoscute pentru a asigura securitatea națională prin aderarea la umbrela NATO. Realitatea solicită argumente noi pentru formularea adecvată a principiilor de politică externă și decizii prompte în vederea realizării lor.

O suită de argumente solide ne oferă în acest caz – modelul matricei geopolitice: România, Republica Moldova, Ucraina. Republica Moldova nu poate rămâne în afara spațiului european odată ce România și Ucraina fac parte din acest spațiu integrându-se economic și politic. Cât de puternică n-ar fi dorința Rusiei de-a ne izola, destinul de enclavă nu ne promite nimic bun, fiind izolați de spațiul rusesc de Ucraina. Matricea geopolitică sugerează o singură soluție viabilă – integrarea concomitent cu Ucraina, făcând abstracție de toate riscurile și greutățile financiare

¹⁸ **Dana PAIU**, diplomat, Ministru Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova, dana.paiu@mail.ru

de moment. Ezitarea, tergiversarea, amânarea procesului în favoarea păcii sociale, a liniștii de moment sunt soluții defectuoase, care nu pot exclude soluția principială a matricei geopolitice unde vectorul european e unic pentru toată matricea.

În mod similar se cere soluționată problema aderării la NATO, care în lumina războiului din Ucraina s-a demonstrat că insistarea pe subiectul neutralității este o etapă depășită și se cere o abordare reală a chestiunii organizării sistemului de apărare a statului.

Cuvinte cheie: matrice geopolitică, integrare, Uniunea Europeană, NATO, politică externă.

Natalia CIOBANU¹⁸

RETROSPECTIVĂ A RELAȚIILOR DE COOPERARE DINTRE REPUBLICA MOLDOVA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ ÎNTR-O NOUĂ CONFIGURAȚIE A SECURITĂȚII REGIONALE

Securitatea regională reprezintă relațiile de cooperare dintre statele unei regiuni și capacitatea acestora de reacție împotriva destabilizării situației, a crizelor și a conflictelor militare apărute la nivel regional. Acestea pot fi asigurate în urma unor tratate regionale încheiate sau a unor structuri regionale formate. În acest articol, autorul va efectua o prezentare a acțiunilor efectuate de Uniunea Europeană în Republica Moldova pentru asigurarea securității regionale, grav afectată de către agresiunea militară a Rusiei în Ucraina. Acest sprijin a fost divers și direcționat prompt pentru necesitățile stricte apărute. Astfel, suportul politic, financiar și de expertiză a vizat: gestionarea frontierelor și a fluxului masiv de refugiați, asigurarea traficului de mărfuri agricole prin conectarea Republicii Moldova și Ucrainei la rețeaua transeuropeană de transport, depășirea crizei energetice și sprijinirea grupurilor vulnerabile, modernizarea armatei, asigurarea rezilienței economice și dezvoltarea afacerilor etc. Actualitatea și scopul acestui studiu rezidă în importanța percepției de către factorii de decizie politică și cetățeni a expresiei unității și eforturilor comune înfăptuite privind rezistența

¹⁸ **Natalia CIOBANU**, cercetător științific stagiar, USM, cnata1950@gmail.com

națională a unui stat lipsit de protecția NATO în fața unei agresiuni militare. Aplicarea principiului efortului național conjugat, reiese din art.11 al Constituției privind neutralitatea permanentă, potrivit căruia Republica Moldova singură „va opune rezistență unui agresor care amenință cu forța suveranitatea, independența și unitatea, integritatea teritorială și democrația constituțională a țării”.

Cuvinte-cheie: Republica Moldova, Uniunea Europeană, securitatea regională, cooperare.

Ștefan ȚÎBULEAC¹⁹

ROLUL PARTENERIATULUI ESTIC ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII NAȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA: realități și perspective

Articolul evaluează rolul Parteneriatului Estic în procesul de dezvoltare și modernizare a Republicii Moldova din perspectiva beneficiilor și costurilor de securitate. În acest sens, se propune o abordare multidimensională a impactului diverselor programe ale Parteneriatului Estic asupra domeniilor de importanță majoră în asigurarea securității naționale. De asemenea, se analizează perspectiva valorificării politicii Parteneriatului Estic în funcție de interesele naționale ale Republicii Moldova.

Cuvinte cheie: Parteneriatul Estic, securitatea națională, interesele naționale, Politica Europeană de Vecinătate, Republica Moldova.

Valentina URSU²⁰

CULTURA POLITICĂ DE PARTICIPARE - CONDIȚIE A SPORIRII EFICIENȚEI ACTULUI DE GUVERNARE

În condițiile statului democratic, toate acțiunile individului/grupului social/colectivității au un impact important asupra tuturor segmentelor vieții sociale: politică, economie, cultură în cazul unui dialog permanent între guvernanți și guvernați. În istoria gândirii politice pentru estima-

¹⁹Ștefan ȚÎBULEAC, doctorand, USM, stefantibuleac91@gmail.com

²¹Valentina URSU, cercetător științific stagiar, USM, urrsuv@gmail.com

rea interconexiunilor dintre diferite grupuri, dintre instituțiile politice și organizațiile societății civile este aplicată noțiunea cultură, cultură politică. Prin cultura politică subînțelegem: un set de modele de comportament însușite și transmise social care caracterizează un guvern și politica unei societăți. Autorul ne sugerează că cultura politică desemnează aspectul psihologic al comportamentului uman: convingeri, sentimente și orientări evaluative. În cadrul culturii politice naționale putem deosebi diferite subculturi ale elitei și maselor. Studiile despre cultura politică au la bază cercetările din psihologie, antropologia culturală și sociologie.

Cultura politică de participare, autorul o caracterizează dezvoltând conceptul despre participarea activă a tuturor cetățenilor la realizarea împuternicirilor puterii, la implementarea planurilor politice, elaborat de G.Almond și S.Verba. Cultura politică de participare este activă, se deosebește prin intensitatea trăirilor proceselor politice de către personalitate. Purtătorii acestui tip de cultură se încadrează activ în soluționarea propriilor probleme, ei influențează puterea prin mijloace politice, determinând-o să adopte legile necesare și să le satisfacă nevoile/interesele.

Cuvinte cheie: cultura politică, cultura politică de participare, eficiență, act de guvernare, subcultură.

Panel 2. INFLUENȚELE RĂZBOIULUI DIN UCRAINA ASUPRA INTEGRĂRII EUROPENE A STATELOR DIN PARTENERIATUL ESTIC

Nataliia NECHAIEVA-YURIICHUK²¹

PROCESUL DE INTEGRARE EUROPEANĂ CA ȚINTĂ A AMBIȚIILOR GEOPOLITICE RUSEȘTI

Din primele zile ale independenței și până astăzi, Ucraina se îndreaptă către aderarea cu drepturi depline la Uniunea Europeană. Acest traseu nu a fost simplu. Două revoluții (Portocalie și Revoluția demnității) au dovedit perseverența societății civice ucrainene de a deveni parte a familiei politice europene. După 2014, procesul de integrare europeană a Ucrainei a primit noi dimensiuni. Acordul de Asociere a fost semnat și ratificat de ambele părți. Ucraina a început procesul de reformare pentru implementarea standardelor europene în toate sferele vieții. Dar războiul hibrid rusesc împotriva Ucrainei și din 2022 invazia pe scară largă și războiul deschis au demonstrat importanța Ucrainei în construcția geopolitică rusă a lumii. Moscova este pregătită pentru pași fără precedent pentru menținerea Ucrainei în sfera sa de influență, chiar și pentru războiul deschis cu întreaga lume democratică.

Din 2014, Rusia susține în mod activ războiul hibrid împotriva Ucrainei la diferite niveluri (de la național la mondial). Una dintre direcțiile sale – războiul de dezinformare privind cursul de integrare europeană a Ucrainei. În ultimii ani, în întreaga lume au fost răspândite o serie de narațiuni de dezinformare despre Ucraina, dintr-o parte, și UE și liderii săi, din alta. Între ele: Ucraina nu va deveni niciodată membră cu drepturi depline al UE, Acordul de Asociere a dus la prăbușirea economică a Ucrainei, negocierile privind Ucraina se discută cu Kremlinul, Ucraina nu este partener de încredere al UE etc. De asemenea, putem găsi o serie de acte de propagandă și știri false despre război, liderii politici ai UE și ai Ucrainei etc. Totul este îndreptat spre prevenirea mișcării de eu-

²² **Nataliia NECHAIEVA-YURIICHUK**, doctor, conferențiar universitar, Universitatea Națională „Yuri Fedcoviți”, Cernăuți, Ucraina, nataliyany77@gmail.com

reintegrare a Ucrainei. Dar cu cât Rusia depune mai mult efort pentru a opri mișcarea de integrare europeană a Ucrainei, cu atât Ucraina se îndreaptă mai repede spre Europa unită.

Cuvinte cheie: integrare europeană, Ucraina, război hibrid, dezinformare, narațiuni, propagandă.

Igor SOROCEANU²²

PREZENȚA MERCENARILOR ÎN RĂZBOIUL DE PE NISTRU DIN 1992: pro sau contra

La 30 ani distanță – „ecoul lui și astăzi este viu”, din considerentul că, problema nu a mai cunoscut o soluție de depășire. Ființele umane prezente pe câmpul de luptă în Războiul de la Nistru, au fost de diverse naționalități. Unele voci susțin că au fost și mercenari, ceea ce ne propunem să supunem analizei în cadrul prezentului demers științific.

Cuvinte-cheie: războiul de la Nistru, 2 martie, câmp de luptă, mercenar, opinii publice, mass-media.

Constantin - Vasile ȚOCA²³, **Alexandru ȘCEGLOV**²⁴, **Edina Lilla MEZANROS**²⁵

IMPACTUL RĂZBOIULUI RUSO-UCRAINEAN ASUPRA SECURITĂȚII ENERGETICE A EUROPEI

Războiul nejustificat și neprovocat al Rusiei împotriva Ucrainei a avut un impact puternic asupra piețelor energiei și alimentelor. Țările UE coordonează îndeaproape acțiuni de combatere a creșterii prețurilor și a deficitelor în materie de aprovizionare. Începând cu a doua jumătate

²² **Igor SOROCEANU**, magistrul în Anticorupție la Institutul de Administrație Publică al Universității de Stat din Moldova, doctorand, soroceanu94igor@gmail.com.

²³ **Constantin - Vasile ȚOCA**, doctor, conferențiar universitar, Universitatea din Oradea, România

²⁴ **Alexandru ȘCEGLOV**, student, Ciclul II (masterat), Universitatea din Oradea, România

²⁵ **Edina Lilla MEZANROS**, doctor, lector universitar, Universitatea din Oradea, România

a anului 2021 cu un an mai devreme decât a fost declanșat războiul din cauza șantajului energetic jucat de Federația Rusă, s-a înregistrat un salt brusc al prețurilor energiei în UE și în întreaga lume. Prețul combustibililor a crescut și mai mult ca urmare a agresiunii neprovocate și nejustificate a Rusiei împotriva Ucrainei din 24 februarie 2022, care a generat, de asemenea, preocupări legate de securitatea aprovizionării cu energie în UE. Decizia Rusiei de a suspenda livrările de gaze către mai multe state membre ale UE a afectat și mai mult situația. Prin urmare economia mondială trece printr-o criză energetică, care are impact direct asupra economiilor naționale și asupra bunăstării populației. Criza energetică duce la stagnarea economiei și la perturbarea vieții economice, precum și la modificări ale indicatorilor macroeconomici, atât într-un stat cu resurse energetice, cât și într-un stat importator. Această criză are un impact direct asupra balanței energetice, balanței comerciale, balanței de plăți și în cele din urmă asupra bunăstării populației. Scopul principal al acestui articol este de a elucida cauzele crizei energetice mondiale din 2021-2022 și de a estima impactul acesteia asupra economiei și bunăstării populației. În cercetare au fost aplicate următoarele metode: abstractizare științifică, analiză și sinteză, analiză pozitivă și normativă, analiză comparativă. Rezultatele cercetării au arătat că neglijarea evoluției cererii de resurse energetice, managementul ineficient al sectorului energetic plus dependența de un singur furnizor energetic și nu în ultimul rând războiul Ruso-Ukrainean a accelerat criza energetică deja existentă din 2021.

Cuvinte cheie: război, criză energetică, tarif, gaze naturale, mecanisme de stabilire a prețurilor, prețuri, politică tarifară, bunăstarea populației, Ucraina, UE și Federația Rusă.

Alexandru REVENCU²⁶

AMENINȚĂRI LA ADRESA SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE

În acest studiu autorul își propune să evidențieze factorii care ar diminua instabilitatea, caracteristică societății contemporane. În concluzie, se justifică teza, conform căreia factorii de decizie, atât civili, cât și militari, din sectorul de securitate sunt chemați să răspundă noilor provocări care sunt asimetrice, neclasice și trebuie combătute printr-o cooperare flexibilă, multilaterală, echilibrată și consecventă între state și organizațiile internaționale. Viitorul regiunii și lumii contemporane depinde de capacitatea actorilor politici, ai economiei mondiale de a negocia, de a face compromisuri, de a colabora, de a fi solidari, liberi, inteligenți.

Cuvinte cheie: amenințare, tranziție, securitate, factor de decizie, securitate internațională, instabilitate.

Andrei GUȚU²⁷

EXPERIENȚA JAPONEZĂ ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI MEDIULUI

Experiența generală a Japoniei cu privire la protecția mediului și gestionarea deșeurilor periculoase prezintă un aspect considerabil și extrem de important pentru Republica Moldova, în ciuda diferențelor dintre economiile celor două țări. Japonia, fiind cea mai puțin poluantă țară din lume, se bucură de o mare conștientizare asupra protecției mediului atât din partea cetățenilor cât și a autorităților publice și unde există o remarcabilă preocupare pentru un mediu sănătos, care se traduce printr-o serie de politici și comportamente active care servesc drept exemplu pentru alte țări din lume. O colaborare strânsă și durabilă dintre autoritățile moldovenești și cele nipone în domeniul mediului ar putea ajuta Republica Moldova să scadă nivelul de poluare, precum și să contribuie la un control mult mai eficient în ceea ce privește gestionarea deșeurilor.

²⁶ **Alexandru REVENCU**, masterand, Universitatea de Stat din Moldova, revenualexandru@yahoo.com

²⁷ **Andrei GUȚU**, profesor de istorie, Școala Gimnazială Omega, Târgu Mureș, România

Totodată, o expertiză de mediu aplicată în Moldova din experiența Japoniei ar putea îmbunătăți managementul instituțional care are abilitatea să lucreze în domeniul protecției mediului.

Cuvinte cheie: Japonia, protecția mediului, deșeuri, eficiență, îmbunătățire.

Constantin-Vasile ȚOCA, Maria SÎRGHI²⁸ **SANȚIUNILE ECONOMICE ÎMPOTRIVA RUSIEI**

Războiul pe care l-a început Rusia în Ucraina a atras după sine un șir de consecințe sub formă de sancțiuni din partea mai multor state. Marea majoritate a sancțiunilor au fost de ordin economic, impuse de Uniunea Europeană, SUA și statele care s-au alăturat acestora. Prin analiza mai multor surse, ne propunem descrierea sancțiunilor impuse Rusiei, care au fost daunele economice și care a fost răspunsul acesteia. Rusia a trecut printr-o metamorfoză, încercând să se adapteze la penalizările impuse la nivel internațional nu doar din partea unor state sau organizații guvernamentale, dar și nonguvernamentale.

Cuvinte cheie: sancțiuni economice, UE, Rusia, organizații internaționale

Panel 3. DIALOGUL INTERCULTURAL

Simion ROȘCA²⁹ **PARTENERIATUL ECTIC CA PROIECT CULTURAL**

Printre scopurile principale ale Parteneriatul Estic (PE) sunt enumerate instituirea unei asociații politice, crearea zonelor de comerț liber, liberalizarea regimului vizelor, colaborarea în domeniul securității energetice. Autorul se întrebă: există șansa ca PE să îmbrace și forma unui proiect cultural? Printre cele patru platforme tematice vizate, postula-

²⁸ **Maria SÎRGHI**, studentă, Ciclul II masterat, Universitatea din Oradea, România

²⁹ **Simion ROȘCA**, doctor în filosofie, profesor universitar interimar, Academia “Ștefan cel Mare” a MAI, simionrosca55@mail.ru

mul creării unei structuri de cooperare multilaterală menționează platforma privind contactele interumane. Un câmp de acțiuni culturale se deschide, de asemenea, în domeniul soluționării conflictelor. Omiterea în PE a așa-numitei agende „dure” de securitate („desecuritization”) îi oferă Uniunii Europene șansa acționării în regiunile de conflict, din postura de „soft power”. Un proiect cultural – concentrat pe clădirea încrederii între parteneri, pe dialogul intercultural, pe construirea și întărirea structurilor societății civile, pe generalizarea reflecției istorice critice și pe restabilirea „memoriei bune” – ar contribui la creșterea securității în regiunile de conflict. Raportându-ne la obiectivele (PE) și înțelegând cultura în sens larg, ca o materie compusă din straturi de identitate, căutări artistice creative, viziuni asupra lumii, memorie istorică și aspirații civilizatoare, ar trebui să ne dăm seama că misiunea noastră este revalorizarea, redescoperirea și integrarea Estului pe trei planuri: national (cultural), de vecinătate și european.

Cuvinte cheie: cultura, Parteneriatul Estic, proiect cultural, dialogul intercultural, politica europeană de vecinătate.

Valentina ȘINGHIREI³⁰

GLOBALIZARE SI LINGUA FRANCA ENGLISH OF AFRICA

Globalizarea în lumea modernă a afectat toate sferele vieții sociale: politică, economie și cultură. Pentru a realiza aceste procese, oamenii ar trebui să aibă un mijloc comun de comunicare – o lingua franca. Limba engleză a devenit această lingua franca, deoarece aproximativ 1,5 miliarde de oameni vorbesc engleza astăzi. Studiul dialectologiei regionale și sociale engleze în regiunile post-apartheid din Africa prezintă un interes deosebit din cauza schimbării normelor lingvistice într-o societate desegregată, a poziției englezei ca limbă internațională și a utilizării ei pe scară largă în comerț și industrie.

Africa este considerată astăzi a fi cea mai multilingvă regiune din lume, cu mai multe limbi vorbite pe cap de locuitor decât oriunde al-

³⁰ **Valentina ȘINGHIREI**, doctor, conferențiar universitar, Departamentul Relații Internaționale, Universitatea Americană din Moldova, singhire@mail.ru

tundeava. Se estimează că astăzi în Africa se vorbesc între 1.000 și 1.140 de limbi. Cu excepția câtorva cazuri, națiunile africane sunt multilingve. Țările tipice nu au doar o limbă indigenă de comunicare la nivel național, cât și o politică lingvistică care să propună dezvoltarea și implementarea acestora. Situația a facilitat pătrunderea și consolidarea fostelor limbi coloniale (adică engleza, franceză și portugheza) ca mijloace oficiale de comunicare pentru administrație, educație, comerț și diplomație în statele africane. După cum este de așteptat ca într-o situație multilingvă, interacțiunea celor trei limbi europene cu limbile africane a produs fenomene sociolingvistice foarte interesante.

Cuvinte cheie: globalizare, engleză, lingua franca, societăți multilingve, politică lingvistică.

Serhii HAKMAN³¹

PROCESUL EDUCAȚIONAL ÎN REGIUNILE MULTIETNICE ALE UCRAINEI, MOLDOVEI ȘI ROMÂNIEI ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE ȘI A NOILOR PROVOCĂRI

Pentru a asigura comunităților etnice drepturi și libertăți specifice, îndeosebi dreptul la conservarea propriei identități, un element important îl constituie dreptul la educație, care conform punctului 1. a recomandărilor de la Haga „poate fi realizat doar atunci când minoritățile își cunosc bine limba maternă”. În acest sens sunt foarte importante mecanismele normativ-juridice aplicate în sistemul educațional al minorităților etnice din unitățile teritorial administrative a statelor europene.

Un element important în sistemul educațional al minorităților naționale îl reprezintă instituțiile specializate, în care se desfășoară instruirea de bază sau măcar se studiază limba maternă ca disciplină. Folosirea limbilor în cursurile predate poate fi clasificată în felul următor: limba minorităților se studiază ca obiect și ca limbă de stat se studiază ca disciplină de bază; limba minorităților și limba de stat sunt folosite

³¹ **Serhii HAKMAN**, doctor în istorie, conferențiar universitar, director adjunct, Centrul regional Cernăuți de perfecționare a calificării [funcționarilor publici], Hakman.serhii@gmail.com.

în egală măsură ca limbi de instruire; limba minorităților se predă ca limbă dominantă și limba de stat.

Diversitatea abordărilor este caracteristică sistemului educațional din Ucraina, Republica Moldova, România. Aceste state se deosebesc prin categoria în care se regăsește limba minorităților naționale și măsura ce caracterizează instruirea minorităților, vectorul și dinamica modernizării.

Modificarea în domeniul instruirii reprezentanților minorităților etnice influențează nu doar procesele politice interne, dar și dinamica relațiilor externe a statului. În acest context o problemă complicată și câteodată dureroasă în relațiile celor trei state, care indirect influențează problema educației minorităților naționale, este problema auto-identificării și deosebirii minorității moldave și române.

Perfecționarea mecanismelor instruirii entităților minoritare în regiunile polietnice reprezintă un element important în asigurarea stabilității statului, un factor ce influențează pozitiv asupra relațiilor cu statele vecine în contextul proceselor integraționiste contemporane.

Cuvinte cheie: sistemul educațional, minorități inter-etnice, populație vorbitoare de limbă română, ucrainenii etnici, integrare europeană.

Eugenia BOGATU³²

PERSPECTIVE ALE EDUCAȚIEI PRAGMATICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Ideea unui demers analitic în cadrul căruia să fie supuse cercetării științifice validitatea demersului cu privire la educația pragmatică credem că se justifică în condițiile și contextul actual valabil pentru Republica Moldova. Ceea ce vrem să arătăm în acest demers științific este valabilitatea și actualitatea demersului cu privire la natura unei educații pragmatice. Fundamentală pentru demersul nostru este analiza strategiilor metodologice din perspectiva unui pragmatism social și educațio-

³² **Eugenia BOGATU**, doctor în filosofie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, bogatue@yahoo.com

nal. Considerăm că ideea unei educații pragmatice, o educație dinamică unde se regăsește în egală măsură intuiția, recursul la tradiție, inovația, este esențială și fundamentală pentru o societate cu adevărat funcțională. Educația pragmatică se încadrează perfect în contextul adecvat al pragmatismului social. Natura pragmatică a educației ține de bunul mers al evoluției lucrurilor într-o societate de tip deschis, funcțională cu adevărat, acolo unde bunele practici sociale se regăsesc din plin. Ținând cont de unele paradoxuri educaționale, implicit sociale întâlnite în Republica Moldova, educația pragmatică ar contribui în mod firesc și esențial la dezvoltarea societății. Contextul social întotdeauna generează în societate un anumit tip de educație. În prezent, ideea unei educații pragmatice este necesară de a fi explicată din perspectivă științifică. Analizele și interpretările care sunt necesare pentru argumentarea necesității educației pragmatice sunt de natură epistemologică. Natura pragmatică a educației nu poate decât să releve faptul că într-o abordare teoretică a educației trebuie să admitem existența unui dinamism: teoretic și practic. Trecerea de la paradigme educaționale perimate spre paradigme educaționale noi, conforme cu realitatea socială reprezintă un prim pas spre asumarea unei educații pragmatice. Este necesară generarea unor noi tipologii educaționale menite să susțină o realitate socială în sensul dobândirii caracteristicilor specifice pragmatismului.

Cuvinte cheie: educație pragmatică, demers analitic, societate funcțională, pragmatism social, realitate socială.

Zinaida BOLEA³³

PROBLEMATICA DOLIULUI ÎN TRAUMA ISTORICĂ: PERSPECTIVE PSIHANALITICE

În lucrare este abordată problematica doliului în cazul traumelor istorice. Conceptele de doliu și travaliu al doliului sunt insuficient valorificate în mediile științifice, culturale și civice postsovietice. Respectiv, în lucrare sunt prezentate aceste concepte în accepțiune psihanalitică

³³ **Zinaida BOLEA**, doctor în psihologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, zbolea@yahoo.com

clasică, fiind clarificat și felul în care au fost valorificate de către istorici în demersurile acestora de studiere a traumelor colective. În acest sens, în lucrare sunt nominalizați istorici și culturologi contemporani, care vin cu o valorificare plenară a conceptelor psihanalitice în proiectele lor de cercetare a traumelor istorice. În aspect empiric, în lucrare sunt prezentate rezultate ale unui demers de analiză calitativă a mărturiilor de istorie orală, culese în baza interviurilor realizate cu persoanele deportate din RSSM în contextul deportărilor staliniste din perioada anilor 1940-1941 și 1944-1953. Rezultatele prezentate se referă la specificul doliului în cazul deportărilor din RSSM, fiind menționate realități precum imposibilitatea de a verbaliza trăirile emoționale legate de deportări timp de câteva decenii, dificultatea accederii la statutul social pierdut, absența unui proces de restabilire a clarității asupra evenimentelor traumatice – toate aceste condiții împietând asupra procesului de doliu, care ar fi putut să asigure o conștientizare și o asumare a traumatismului. Rezultatele analizei studiilor teoretice și empirice internaționale, dar și rezultatele cercetării realizate cu persoanele deportate din RSSM, permit formularea unei concluzii referitoare la necesitatea construirii condițiilor social-psihologice pentru realizarea unui travaliu al doliului la nivel individual, și, mai ales, la nivel comunitar, pentru a asigura viabilitatea unui spațiu cultural în care reabilitarea individului și a comunității după un traumatism istoric antropogen să fie posibile.

Cuvinte cheie: traumă istorică, doliu, travaliu al doliului, fetișism narativ, compulsie la repetiție.

Liudmila CUROȘ³⁴

ADAPTAREA POLITICILOR EDUCAȚIONALE A STATELOR DIN PARTENERIATUL ESTIC LA VALORILE EUROPENE

Parteneriatul Estic (PaE), Politica Europeană de Vecinătate, conțin posibilități noi pentru vecinii săi din Europa de Est. La baza acestui parteneriat stau principiile implicării comune, diferențierii și condiționali-

³⁴ **Liudmila CUROȘ**, cercetător științific stagiar, Universitatea de Stat din Moldova, ludmilacuros@mail.ru

tății, iar valorile fundamentale precum democrația, statul de drept, respectarea drepturilor omului, precum și principiile economiei de piață, dezvoltării durabile și buneii guvernări. Aceste domenii pot fi dezvoltate și implementate cu succes doar printr-o educație de calitate, o educație pe tot parcursul vieții și o mobilitate academică prosperă. În articol sunt descrise proiectele promovate de UE pe teritoriul țărilor PaE ce sporesc calitatea educației, economiei și în general a vieții. Sunt analizate 3 variabile: digitalizarea procesului de predare-învățare, mobilitatea academică și promovarea proiecte educaționale pentru tineri și aportul adus de ele în sporirea competitivității pe piața forței de muncă internațională.

Digitalizarea: Conexiuni digitale rapide îmbunătățite între cele UE și PaE sprijină cercetarea și educația digitală. La moment, asigură până la două milioane de oameni de știință, studenți și cadre universitare locale din peste 700 instituții cu acces la cercetări globale. Ca exemplu: Programul EaP Connect în desfășurare (€13 milioane), care interconectează comunitățile de Cercetare și Educație din întreaga regiune și cu omologii lor europeni printr-o rețea de internet în bandă largă de mare capacitate. Viitorul program UE privind mediul cibernetic - CYBER (€7 milioane) pentru a consolida securitatea cibernetică în țările partenere și pentru a crește încrederea în utilizarea serviciilor digitale în beneficiul cetățenilor și afacerilor.

Autorul descrie proiectele UE implementate cu succes în țările PaE: Școala Europeană a Parteneriatului Estic din Georgia; Organizația Tinerilor Ilumiști din Azerbaidjan; Proiectul european (TEMPUS) „Innovating Teaching and Learning of European Studies” (INOTLES), menționând că dezvoltarea sistemului educațional din țările din cadrul PaE depinde de calitatea lecțiilor învățate din ultimii zece ani și de capacitățile acestora de a rezista provocărilor care urmează.

Cuvinte cheie: digitalizarea procesului educațional, mobilitate academică, proiecte educaționale pentru tineri.

Valeria GARBATOVSKI³⁵

SPAȚIUL EUROPEAN AL EDUCAȚIEI – OPORTUNITĂȚI PENTRU TINERII DIN REPUBLICA MOLDOVA

În acest studiu autorul justifică necesitatea creării spațiului european al educației, menționând că diversitatea crizelor care, la moment, afectează toate sferele vieții sociale pot fi depășite doar în condițiile când instituțiile sistemului educațional vor educa generații de profesioniști patrioți, competenți, conștienți de necesitatea implicării personale în viața comunității. Spațiul european al educației are la bază un set de valori care susțin continuitatea studiilor pe tot parcursul vieții, de la educația și îngrijirea copiilor preșcolari, continuând cu educația școlară și educația și formarea profesională, până la învățământul superior și la educația adulților. Din această perspectivă, Spațiul European al Educației promovează și încurajează mobilitatea elevilor, studenților, cadrelor didactice; cooperarea în materie de educație și formare; susține statele membre ale Uniunii Europene și statele Parteneriatului Estic în sporirea eficienței sistemelor educaționale ale acestora.

Sistemul de învățământ din Republica Moldova se confruntă cu o serie de provocări, convergente cu obiectivele strategice ale Spațiului european al Educației. Astfel, eficiența sistemului educațional, ca parte componentă a sistemului social, ar putea fi asigurată în condițiile în care inițiativele incluse în politica și strategia educației ar fi implementate la toate nivelele educației, inclusiv educația adulților și educația și formarea profesională.

În concluzie, autorul menționează că educația adulților, instruirea și formarea profesională pe tot parcursul vieții unei persoane/colectivități este o necesitate în societatea contemporană, caracterizată de dinamism. Cu toate provocările timpului, sistemul educațional din statele Parteneriatului Estic se va descurca, dacă va adopta ca bază principiul unității și continuității programelor de învățământ.

Cuvinte cheie: spațiul european al educației, tineri, Republica Moldova, oportunitate, valoare.

³⁵ Valeria GARBATOVSKI, doctorandă, USM, valeriaciobanu8@yahoo.com

Cristina TULBU-FRUNZE³⁶

IMPORTANȚA POLITICILOR DE INTEGRARE A MINORITĂȚILOR ETNICE ÎN SISTEMUL EDUCAȚIONAL ÎN CONTEXTUL PARCURSULUI EUROPEAN AL REPUBLICII MOLDOVA

În acest studiu autorul insistă asupra unui tratament echitabil al minorităților naționale - una dintre prioritățile cheie ale Consiliului European. La baza unei politici educaționale echitabile sunt plasate două tratate: Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale și Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare, acceptate în întreaga Europă. În concluziile sale din 23 iunie 2022, Consiliul European a reiterate că viitorul Ucrainei, Moldovei și Georgiei este în Uniunea Europeană, acordând acestora statutul de candidat la integrare Ucrainei și Moldovei și reconfirmând disponibilitatea de a acorda statutul de candidat și Georgiei. De asemenea, „Criteriile de la Copenhaga” (1993) stabilesc că orice stat care intenționează să devină membru al UE trebuie să dispună de instituții stabile care garantează democrația, statul de drept, drepturile omului precum și respectul și protecția minorităților. În acest context, se menționează că ratificarea Cartei Limbilor Regionale și Minoritare a fost unul din angajamentele Republicii Moldova, fixat în documentele de colaborare între cele două entități. Acest pas important ar induce consecințe în politicile publice ale statului, în special în domeniul educației.

Cuvinte cheie: Uniunea Europeană, integrare europeană, Carta Limbilor Regionale și Minoritare, politici educaționale, minorități naționale, limbă minoritară.

³⁶ **Cristina TULBU-FRUNZE**, doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova, tulbucristins@gmail.com

Alexandra COLȚA³⁷

INCLUZIUNEA SOCIALĂ A TINERILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Incluziunea socială este multidimensională și afectează diverse domenii de viață: economie, politică, cultură. Capacitatea unui stat modern de a se dezvolta social și economic are la bază un capital uman suficient de pregătit și activ pentru a contribui calitativ în toate sectoarele și domeniile publice sau private. Capitalul uman al Republicii Moldova a înregistrat, de la declararea independenței până în prezent, o tendință demografică negativă, caracterizată de îmbătrânirea populației și un fenomen accentuat al migrației, în special în rândul tinerilor. Printre principalele cauze ale migrației, sunt invocate lipsa oportunităților de încadrare în câmpul muncii și salarizarea neatractivă, calitatea scăzută a sistemului de educație, oportunități reduse și servicii necalitative, infrastructură slab dezvoltată, în special în mediul rural. Cei mai predispuși migrării sunt tinerii ce nu au reușit să se integreze social la un anumit moment al vieții. În acest sens, oferta educațională, este necesar să corespundă atât necesităților de dezvoltare în era digitală, cât și suficient de racordată la necesitățile pieței muncii. Structura sistemului educațional național formal este una rigidă, care necesită un efort sporit uman și financiar pentru a fi modelat în timp util pentru a răspunde factorilor externi în continuă schimbare. Autorul pune în evidență necesitatea de extindere și dezvoltare a sistemului educațional informal și non-formal ca element complementar, pentru a contribui la creșterea ratei de succes de integrare pe piața muncii și în viața socială.

Incluziunea socială a tinerilor este procesul de autorealizare a individului în cadrul unei societăți, acceptarea și recunoașterea potențialului cuiva de către instituțiile sociale, integrarea prin studiu, angajare, muncă voluntară sau alte forme de participare. Participarea este un element esențial al cetățeniei într-o societate democratică și într-o Europă democratică. Instituțiile și organizațiile europene subliniază în mod repetat importanța participării tinerilor pentru a promova cetățenia activă

³⁷**Alexandra COLȚA**, doctorandă, USM, aalecsandra@mail.ru

a tinerilor, pentru a le spori integrarea, incluziunea socială și pentru a le consolida contribuția la dezvoltarea democrației. Vocile tinerilor și adolescenților trebuie să fie în centrul proceselor de luare a deciziilor pentru propria lor sănătate și bunăstare și integrare socială.

Cuvinte cheie: tineri, integrare socială, incluziune socială, necesități, oportunități, participare.

Crinu MĂRCUȚĂ³⁸, Constantin-Vasile ȚOCA **PROCESUL DE EDUCAȚIE ȘI ROLUL ERASMUS+ ÎN DEZVOLTAREA** **ȚĂRILOR PARTENERIATULUI DE EST**

Articolul examinează procesul de educație și cât de mult ajută programul Erasmus+ la atingerea obiectivelor programului Parteneriatul Estic. Această cercetare explorează relația dintre Parteneriatul Estic și programele Erasmus+. Programul Parteneriatului Estic, inițiat în 2009, își propune să consolideze relațiile UE cu șase țări din Europa de Est și din Caucazul de Sud. Programul Erasmus+, pe de altă parte, este un program al Uniunii Europene pentru educație, formare, tineret și sport, care oferă studenților și personalului academic oportunități de a studia și de a lucra în străinătate. De asemenea, analizează beneficiile și provocările Erasmus+ pentru țările Parteneriatului estic, cum ar fi ratele de participare, mobilitatea academică și impactul asupra reformelor în învățământul superior. Articolul oferă bariere educaționale majore cu care se confruntă țările Parteneriatului Estic. Aceste obstacole includ lipsa finanțării, infrastructura academică scăzută, tehnicile de predare și programele de învățământ învechite, instabilitatea politică și corupția. Aceste obstacole fac dificil pentru țările Parteneriatului estic să atingă obiectivele programului Erasmus+ și să crească calitatea educației în zonă. Cercetarea a concluzionat, pe baza unei analize a literaturii și a analizei calitative a interviurilor cu persoane, organizații și instituții implicate în Programele Parteneriatului Estic și Erasmus+, că Erasmus+ este un instrument valoros pentru promovarea schimbului academic, îmbunătățirea calității educației și consolidarea legăturilor. între UE și

³⁸ **Crinu MĂRCUȚĂ**, student la Ciclul II (Masterat), Universitatea din Oradea, marcutacrinu@gmail.com

țările Parteneriatului Estic. Dezvoltarea viitoare a Programului de educație al Parteneriatului Estic se va concentra cel mai probabil pe depășirea problemelor care împiedică în prezent eficacitatea acestuia. Aceasta ar putea include extinderea finanțării și asistenței acordate țărilor partenere pentru a-și îmbunătăți infrastructura academică, îmbunătățirea curriculumului și a metodelor de predare pentru a corespunde cerințelor actuale și viitoare și abordarea exodului de creiere din regiune a absolvenților talentați.

Cuvinte cheie: Parteneriatul Estic, Erasmus+, sistem educațional, UE.

Dasman EL- FANEL³⁹

INTERACȚIUNEA DINTRE POLITICA DE EDUCAȚIE ȘI STAT STABILIRE ECONOMICA (cazul israelian)

Multe țări se confruntă cu o situație în care productivitatea muncii este mai mică decât în alte țări, precum majoritatea țărilor OCDE, în timp ce ratele sărăciei cresc în fiecare an. În aceste țări, jumătate dintre copii nu primesc o educație care să-i pregătească în mod corespunzător pentru a lucra într-o economie modernă, prin urmare, menținerea statutului de piață economico-social-politic relevant pentru provocările secolului XXI nu este evident, pe termen lung. În statul Israel, universitățile de top din sunt excelente și sunt comparate ca nivel cu universitățile de top din lumea occidentală. Israelul are cunoștințele necesare pentru a-l pune pe individ pe o cale economică promițătoare, dar sistemul de educație nu reușește să canalizeze efectiv aceste cunoștințe către toate sistemele de învățământ din cauza unei politici greșite. Acest articol examinează diferite aspecte ale impactului economic al educației și se concentrează pe câteva percepții greșite cu privire la statutul educației în Israel. În concluzie, autorul apreciază realizările și eșecurile din sistemele de învățământ elementar, secundar și superior.

Cuvinte cheie: politica educațională, politica economică națională, sistem educațional, abilități de angajare, surse umane.

⁴⁰ **Dasman EL- FANEL**, Ministerul Educației din Israel, dasumi28@gmail.com

Lama MASHAL⁴⁰

FENOMENUL MONDIAL AL SUPRAEDUCAȚIEI (CAZUL ISRAELULUI)

Fenomenul de surplus de educație, care există în multe țări, este definit în literatura de specialitate ca o situație în care educația formală a unui individ depășește cerințele de performanță la locul de muncă. Poate exista și o realitate socio-profesională legată de surplusul de educație privind o nepotrivire între meseria cuiva și subiectul de studiu al unui angajat. Ambele fenomene au efecte negative asupra unui angajat, a unui angajator, a economiei și a structurii relațiilor economico-internaționale care sunt afectate de capacitatea fiecărei țări de a „exporta” capital uman. În ultimele decenii, nivelul de educație a crescut în Israel și în întreaga lume. Conform unei percepții comune, această creștere a dus la un nivel excedentar de educație în mod necontrolat. Acest articol examinează fenomenul educației excedentare care are loc în aceste zile în lume, situația acestuia în Israel.

Cuvinte cheie: supra educație, educație înaltă, politica națională a educației; relație economică, peste Schilling.

⁴⁰**Lama MASHAL**, doctorand, Universitatea de Stat din Moldova, Colegiul Kaye, Israel, lamamashal@gmail.com

ABSTRACTS:

Panel 1. CONSOLIDATION OF STATE INSTITUTIONS AND GOOD GOVERNANCE

Anatoliy KRUGLASHOV

UKRAINE'S AND MOLDOVA COMMON CHANCES AND THREATS ON THE WAY TO THE EU

Ukraine and Moldova are neighboring countries with many similarities as well as some clear distinctions. Both states choose as their strategic task and priority the course towards integration in the EU. They made a lot of efforts in order to get closer to united Europe despite domestic troubles and counteraction from abroad. They passed a way from just neighbors of the EU via Association agreements and now enjoy their new status as Candidates countries of the EU.

However, both have a lot of problems to resolve. Primarily, of vital importance are security issues. Ukraine now fights for its Independence, sovereignty, and statehood against retro-imperial Russia. The Russian-Ukrainian war goes on since 2014 till now. Moldova was victimized with the Transnistria crisis, to a very extent orchestrated and unresolved because of Russia. Now Moldova is directly threatened by Kremlin unfriendly actions, which undermines country integrity and security.

Both countries need more reforms and changes in order to be well-prepared for the successful transition to pre-accession procedures. They should finalize their legislation to the norms of the EU law (acquis communautaire), make realized and completed changes with regard to administrative reforms and public services, and successfully fight against corruption. Both countries suffer a lot not only because of Kremlin actions aimed at undermining their security and sovereignty, but also oligarchy and populism, sometimes merged together in a weird and vicious combination of destructive influences on their political systems and regimes.

They have to be united in front of those common threats and challenges. Both countries must elaborate a permanent mechanism of closer cooperation and partnership within the intergovernmental dialogue and civic society alliance. Sure, they should consolidate their position vis-a-vis the EU also.

Keywords: Moldova and Ukraine, European membership prospect, common threats.

Svetlana CEBOTARI

MOLDO EUROPEAN RELATIONS IN THE CONTEXT OF THE WAR IN UKRAINE

The military aggression of the Russian Federation on Ukraine on February 24, 2022, accelerated the relations between the Republic of Moldova and the European Union. Although the political dialogue between the two sides was a dynamic one, the “special operation” carried out by the Russian Federation in Ukraine conditioned the dynamism of the Moldovan-European political dialogue. Today, the perspective of Moldovan-European relations is dictated especially by the events in Ukraine, which have oriented the vector of the foreign policy of the Republic of Moldova versus the EU, which tells us about the stated desire of the state to align itself with the processes in the European integration space. Lately, we are witnessing the acceleration of the foreign policy vision of the Eastern Partnership states, including the Republic of Moldova versus the EU, conditioned, obviously, by the military aggression of the Russian Federation against Ukraine.

Any war, especially of the intensity we are witnessing in Ukraine, is usually an element of political, economic and security change. Therefore, the war in Ukraine is an element of change for the entire relationship of the states of the Associated Trio of the Eastern Partnership with the European Union. In this context, we should recognize that the strategy adopted by the Eastern Partnership countries as well as by the European Union in general, in the context of the war, changed the foreign policy approach of states such as Ukraine, Georgia, including the Republic of Moldova.

The purpose of this article is to highlight the main events present in the relationship between the Republic of Moldova and the European Union in the context of the war in Ukraine. The main events that mark Moldovan-European relations in the context of the war in Ukraine are the submission of the application for accession and obtaining the status of a candidate state for EU accession.

Keywords: Republic of Moldova, Ukraine, European Union, war, accession, candidate country status.

Marin GHERMAN

THE SOCIAL CAPITAL AS A FACTOR OF THE SUCCESS OF REGIONAL REFORMS IN THE STATES OF THE EASTERN PARTNERSHIP

Theories of social capital have been used for the last 30 years in sociology, economics and political science, becoming an important tool for researching the quality of social laws, trust, interaction networks, norms and values within society. Sociologist Pierre Bourdieu writes that every society has a complex of real or potential resources, which are linked to participation in an institutionalized network of "knowledge and identification relations".

Political scientist Francis Fukuyama that the social form of capital consists of trust, relationships and norms, which make possible collective action within social groups. Social capital is also metaphorically called "glue", without which collective action and collaboration are not possible.

A series of failures of regional (administrative) reforms in the past have been explained by social capital theorists by the lack of a foundation of solidarity to strengthen regional institutions. In this context, in some states of the Eastern Partnership, a traditional level of mistrust in regional/local authorities is observed, and the success of reform initiatives depends a lot on the networks, norms and social values that underlie the functioning of the institutions. The level of accumulation of social capital can be measured sociologically, but its characteristics have a regional nature. As political scientist Robert Putnam showed

in his analysis of regional reform in Italy, the north with republican traditions of collaboration and a higher level of trust between people represented a successful model of administrative reform, while in the south, with monarchical traditions and a level reduced trust in peers and institutions, local reform remained only on paper. This analytical model seems to be current for some states of the Eastern Partnership: Ukraine (seen as a state dominated by the east-west divide), states in the Caucasus (analyzed through the prism of traditionalism-modernism) or the Republic of Moldova, with deep regional differences in the north, the centre and south of the country.

Keywords: social capital, Eastern Partnership, regional reform, trust.

Constantin-Vasile ȚOCA

ORADEA (RO) AND DEBRECEN (HU), EXAMPLE OF GOOD PRACTICE IN CROSS-BORDER COOPERATION

The concept of cross-border cooperation, with the main forms, typologies as well as cross-border cooperation programs came into operation after de90s, at the level of the Romanian-Hungarian border. Euroregions are the first forms of cross-border cooperation, and at the level of the target communities of our research, Oradea and Debrecen, since 2002, the Bihor-Hajdu Bihar Euroregion has been operating. Following the chronology in 2004, cross-border cooperation takes another form through the Phare CBC Program 2004-2006, being followed by the Hungary-Romania Cross-Border Cooperation Program (HU-RO 2007-2013), after which INTERREG V A 2014-2020. The two cross-border cities, separated by the Romanian-Hungarian border, located at the distance of 80 km, Oradea (Romania) and Debrecen (Hungary), represent two cities active in cross-border cooperation precisely through the results obtained in the implementation of cross-border projects, managing to be examples of good practices, at the same time offering the citizens of the two communities a high quality of life through the results/indicators implemented.

Keywords: CBC, Phare CBC, HU_RO 2007-2013, INTERREG V A 2014-2020, Oradea, Debrcen.

Cătălin-Gabriel DONE

THE RULE OF LAW AND THE EUROPEAN PATH - INTEGRATIVE ELEMENTS OF DEMOCRATIZATION AND EUROPEAN INTEGRATION IN THE EaP REGION

With the end of the Cold War and the collapse of the Soviet Union, Eastern Europe began a process of democratisation and Europeanization of society and governance. Thus, uncertainty, the unpredictability of governance and social instability have become major features in the region. Developing the socio-political framework in countries such as the Republic of Moldova, Georgia and Ukraine (in the context of post-war reconstruction) thus becomes a central part of Europeanization and integration. Generalising the role of political leaders and civil society in the democratisation process and strengthening the rule of law constitutes a major challenge. The attempt to produce democratisation raises complex questions about the capacity for reform and ensuring the necessary normative framework for Europeanization.

Many recent discussions about the democratisation of the Eastern Partnership states have been dominated in the field of European studies by Huntington's (1991) analysis of the "three waves of democracy", but the absence of any overview of the role of parties, leaders and NGOs within Europeanization slows down the historical scope of this process. This analysis traces the origins and evolution of the concept of the rule of law within the system of europeanization. It then delineates the four main areas in which the rule of law forms a central pillar of European identity and EU integration.

Finally, we will provide a cross-cutting critical analysis of the democratisation/ Europeanization - rule of law nexus, identifying key debates where the concept of the rule of law plays a substantial role in the integrative process, as well as where the European governance system can play the decisive role in the establishment of a true democracy.

Keywords: Europeanization, rule of law, democratization, civil society, EaP, reform.

Ludmila ROSCA

EUROPEAN VALUES - BASIS OF GOVERNMENT EFFICIENCY IN DEMOCRATIC STATES

“Nothing is more wonderful than the art of living freely, but nothing is more difficult than the apprenticeship of freedom”

In this study, the author aims to promote European values: strengthening democracy and the rule of law; protecting human rights and fundamental freedoms, including the rights of representatives of ethno-cultural minorities; promoting gender equality; promotion of societies favourable to inclusion; ensuring full compliance with the principles and norms of international law. This objective can be achieved under the conditions in which the actors of the social-political process know and respect moral values, and assume responsibility for the actions carried out. In the post-Soviet space, which includes the states covered by the Eastern Partnership Program and the European Neighborhood Policy, the mentioned values, due to the lack of knowledge of their content and theoretical interpretations, cause confusion, contradictions, and conflicts. The description of the opportunities offered by the European institutions of the South-East European states, presented by Ursula von der Leyen, in the report: “Political guidelines for the future European Commission 2019-2024” allows the author to conclude that the European way of life, organization and management of the company is the optimal option for the Republic of Moldova, Ukraine, which obtained the status of a candidate for accession to the European Union. Progress on the path of European integration requires the assimilation and respect of European values in all areas of social life. This process, called Europeanization develops the consciousness of belonging to a set of values. In conclusion, the author states: The analysis of the political approaches of the leaders of the Republic of Moldova, addressed to the supranational and national

European institutions, allowed us to conclude: before elaborating and sending an approach, to present a speech in front of the European authorities, the Moldovans, regardless of their social status: leader of the country, of the government, of the parliament, leader of the political party, of the NGO, of the Diaspora, citizen, they must assimilate the experience accumulated by other states; to carry out a situational analysis of their own political experience; to assimilate the content of Europeanization, to develop their collaboration skills.

Keywords: European values, government efficiency, democracy, Eastern Partnership, European Neighborhood Policy, European integration, Europeanization, political culture.

Gabriela GOUDENHOFT

CONTEMPORARY THREATS TO FREEDOM OF EXPRESSION AND GOOD GOVERNANCE: strategic lawsuits against public mobilization

Good governance is enhanced by criticism and citizen activism. Monitoring the government's activities, increasing the transparency of the decision-making process, and increasing the involvement of citizens in political processes forces governments to respond to the needs of communities, increases public accountability and the quality of governance and, implicitly, positively affects the quality of life of the citizen.

On the other hand, the strategy of using lawsuits against public participation (SLAPP - Strategic Lawsuit Against Public Participation) discourages citizens from having a critical position towards the act of government, it silences both them and the mass media, it seriously undermines one of the rights fundamental civil rights, the right to free expression. These lawsuits create a serious imbalance between the plaintiff and defendant and are filed to intimidate, harass and block public opinion and to prevent the publication of information of public interest.

Both the European Union and some of the member states have

begun to adopt measures to improve the protection of freedom of expression, especially targeting two categories more exposed to this form of harassment: journalists and human rights defenders. Anti-Slapp legislation aims to promote legislative measures that, on the one hand, promote freedom of expression and citizen activism and, on the other hand, restrict the abuse of lawsuits and legal actions filed as a strategy to stop criticism of governments or to increase access to justice for citizens.

Keywords: good governance, criticism, anti-SLAPP legislation, freedom of speech.

Ana-Maria BERCU, Silvia CARP

INSTITUTIONS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN TURBULENT TIMES AT EUROPEAN UNION LEVEL

Best practices provide a solid underpinning in shaping a healthy, resilient, and adaptable economic dynamic. Good rules and sound practices can be prerequisites for harmonious and sustainable economic growth. Without them, the outcome can be bleak. In this article, we aim to examine the extent to which institutions support sustainable economic and social development at the European level, comparing how institutional indicators - such as government effectiveness, rule of law, control of corruption, government integrity, state fragility, regulatory quality - affect macroeconomic indicators. On the other hand, by analyzing macro indicators related to public debt, budget expenditure, attraction of European funds, government investment, we will be able to weigh the correlation between institutions and the sustainability of the economy. In other words, the research questions are: (1) why do some EU governments manage to cope with multiple and recent challenges - starting with the COVID-19 pandemic, climate change, armed conflicts in the neighborhood and the possible banking crisis - and others do not? What unsustainable policies have led to a fragile economy? What are the lessons for harmonious and resilient development? This research will underline that a combination of good institutions on the one hand and sustainable economic decisions and policies on the other is a strong

underpinning to solving many of the problems facing society now and in the future.

Keywords: good rules, socio- economic challenges, sustainable development, correlation.

Constantin - Vasile ȚOCA, Cristian BEJENARI

THE COURSE OF THE EUROPEAN VECTOR OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL METAMORPHOSES

After the proclamation of independence, the Republic of Moldova did not show much interest from the European Union. Chisinau's foreign policy was not of significance, due to the geographical position of Moldova far from the borders of the Union (until the enlargement in 2007). Also, persisted the perception that the Republic of Moldova was a former colony of the USSR, which cannot get out of the Russian zone of influence and for which it does not deserve a conflict with Russia. The negative resistance on the Republic of Moldova was fueled by political and economic instability in the country, corruption, and internal conflicts, which prevented its development and affected its ability to build solid relations with foreign partners.

However, progressively, the orbit of the Republic of Moldova is changing more and more certainly on the European path represented by democratic values and prosperity. In recent years, the Republic of Moldova has made significant progress towards democratic, economic, and social reforms, which has led to an increase in the interest of the European Union and other international partners. This is proven by the signing of the Association Agreement with the European Union in 2014, which represented an important step in strengthening relations with the EU and promoting Moldova's European integration.

In this article, we will go through the European course of Moldova, from a peripheral and insignificant state for the EU, to obtaining a real chance to join the great European family. Provocations remain high, both externally through Russia's imperialist attitude and internally with regard to corruption, respect for human rights and the strengthening of democratic institutions. It is important for the Republic of Moldova

to continue to make progress in these areas so that it can strengthen its relations with the European Union and become a prosperous and democratic country.

Keywords: Foreign policy, European integration process, democratic values, Russian imperialism, candidate state.

Aliona CHISARI RURAC, Elena BELEI

APPEAL TO COURT OF DISCIPLINARY SANCTIONS APPLICABLE TO JUDGES

In this study, the author refers to the procedure for contesting the disciplinary sanctions applicable to judges. This article provides detailed information on the procedure used in the case of contesting disciplinary sanctions applied to judges through legal appeals, namely: the Court of Appeal and the Supreme Court of Justice.

Regarding the disciplinary liability of judges, the author will mention the recent decision of the European Court, the case of Catană v. the Republic of Moldova, which emphasized its concern about the fact that judges can be sanctioned by a body in which non-judge members constitute a majority capable of judging the outcome of disciplinary proceedings concerning a magistrate. It is worth noting that the judge was sanctioned by a Superior Council of Magistracy, regarding which it was revealed that several of the 12 members were appointed on political criteria.

Through the lens of this case, all the procedures for contesting the disciplinary sanctions applicable to judges can be analyzed. At the current stage, the Decisions of the disciplinary college can be appealed to the Superior Council of Magistracy, through the college, by the persons who filed the complaint, the judicial inspection or the judge referred to in the decision, within 15 days from the date of receiving the copy of the reasoned decision. Thus, according to art. 191 para. (3) of the Administrative Code, the Chisinau Court of Appeal resolves in the first instance the actions in administrative litigation against the decisions of the SCM. According to art. 193 para. (2) of the Administrative Code,

the Court of Appeal resolves actions in administrative litigation in full formations of 3 judges. After the Court of Appeal makes its decision, the interested parties have one more appeal. Thus, according to art. 191 para. (5) of the Administrative Code, the SCJ resolves appeals against the judgments, decisions and conclusions of the Court of Appeal. According to art. 193 para. (3) of the Administrative Code, "The Supreme Court of Justice resolves appeals against decisions and the admissibility of appeals in panels of three judges, and appeals - in panels of five judges".

In conclusion, the author mentions the importance of approaching the respective subject, through the prism of the implementation of the reform of the justice system, in the case of trying to create the next Superior Council of the Magistracy.

Keywords: disciplinary liability, appeal, Court of Appeal, Supreme Court of Justice, disciplinary sanctions.

Constantin SOLOMON

REPUBLIC OF MOLDOVA: FROM ASSOCIATION AGREEMENT TO CANDIDATE STATUS REGARDING ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

The article analyzes the evolution of relations between the Republic of Moldova and the European Union from the signing of the Association Agreement between the Republic of Moldova and the European Union until the granting to the Republic of Moldova of the candidate status for accession to the European Union.

The European Integration Strategy of the Republic of Moldova is being investigated, as well as the launch of the Eastern Partnership and its purpose. It is highlighted that the Eastern Partnership was a political framework that allowed the signing of the Association Agreement between the Republic of Moldova and the European Union on June 27, 2014, ratified by the Legislature on July 2, 2014.

Also, the conditions under which the Republic of Moldova received the

status of a candidate for the accession to the European Union are being researched.

Keywords: Republic of Moldova, Eastern Partnership, European Neighborhood Policy, Association Agreement between the Republic of Moldova and the European Union, Candidate status for accession to the European Union.

Sergiu SPRÎNCEAN

PERSONAL SECURITY IN THE CONTEXT OF THE HUMAN SECURITY ASSURANCE SYSTEM

The safety of the person is the central element of the concept of human security in its contemporary configuration, in the context where the emphasis is on the well-being of the person as the finality of actions to ensure human security. The system of ensuring human security involves the integration of a series of elements that highlight the close correlation between people’s needs, on the one hand, and their rights and freedoms, on the other.

From another perspective, the safety of the person induces a wide spectrum of new valences and levels of the human security system, of which the central axis is the concept of the “life project” of the person as an integrative and referential one for the current activity of ensuring the release from needs, from fears and anxieties, but also in the context of the human need to live with dignity, these being the main pillars of the conceptualization of the state of human security.

In conclusion, the safety of the person must be extended from its narrow state in the national legislation for the protection of bodily and physical integrity, to the psycho-social integrity of person, and then to a new temporal perspective of its future. Thus, the security of the person is necessary to inevitably include the perspectives of beneficial evolution for his security throughout his entire life.

Keywords: personal safety, human rights, human security, national security, security system, life project.

Ghenadii CIORBA, Tatiana ANDREEVA **SYSTEMIC CORRUPTION - IMPORTANT DANGER IN THE** **DESTRUCTION OF THE STATE**

*The paper deciphers the influence of systemic corruption on the security of the state, first of all, on the economic one, the interaction of systemic corruption with the existence of the state. Corruption (from the term *corrumpere* which means to spoil) - the use by a public person of his powers and rights for personal purposes, which contradict the adopted laws and norms. Systemic corruption is corruption, which from singular facts becomes a system of state management, when the decisions of state institutions are based not on the interests of the state, but on the personal interests of the individual or social group*

Systemic corruption, becoming the basis of state management, carries in itself risks to the existence of the state, because systemic corruption ultimately influences the development and security of the state. This refers, first of all, to economic security, because the basis of the decision-making process in the economic field is formed by the interests of specific actors, who, by corrupting the officials, adopt decisions in favor of the actors of the economic process, who compensate their expenses with the surpluses added to their own activity from the resources account budgeting. All this leads to the increase of budgetary resources.

Systemic corruption threatens the economic security of the state and by increasing the expenses of investors, especially in the real sector of the economy, because it provides for the payment of "thanks" in the resolution of household issues, such as: land allocation, use of natural resources. This scares potential investors, who wanted to invest in a state's economy. In this way, the competitiveness of a state on the investment market diminishes.

Systemic corruption in the judicial system leads to the situation where justice is replaced by telephone law, and the law - by the rationality of the judge who adopts the decision.

Corruption in the political field leads to the absence of real competition between political ideas, between concepts related to the development of

the state, the competition of purses, prepared for the corruption of public officials, responsible for the decision-making process in the political field, becomes real.

Keywords: systemic corruption, corruption, political corruption, economic security of the state.

Aurelia ȚEPORDEI

MODERNIZATION OF THE TRAINING SYSTEM

AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PUBLIC SERVICE STAFF

“The modernization of the public administration is a first step which the Republic of Moldova must do in the process of accession to the European Union and can only be achieved with thoroughly trained staff for this”

In this article, the author aims to address topics related to the training and professional development system of public authorities, focusing, in particular, on strengthening institutional capacities in the field of professional training and development, according to good practices and European standards in the field.

In 2022, the Republic of Moldova obtained the status of a candidate for accession to the European Union, so the public service in the Republic of Moldova must also adapt to the multitude of changes that occur in extremely short time intervals. The requirements of these changes can only be met by a highly qualified staff, who constantly update and develop their skills, in order not to be overtaken by time and the requirements of rapid transformations.

In this context, the training of public administration personnel is of urgent necessity and is the first necessary objective to be achieved within the framework of the public administration reform promoted by the Government of the Republic of Moldova and to be implemented in the period 2023-2030. The modernization of public administration in general and of public services, in particular, imposes new requirements, new skills, knowledge, abilities, and behaviors on the staff engaged in their implementation. Civil servants with various specialities and levels

of education work in public administration, with different degrees of awareness of the special role that the civil servant has. The professional, intellectual, and cultural diversity and the different levels of training of employees in the public administration impose the permanent need for their professional development and adaptation to the new conditions, according to European standards, for the provision of public services to citizens. The quality of public services provided to citizens by public authorities directly depends on the competence and professionalism of officials trained in this process and who constantly update their knowledge, and develop their skills in order not to be overtaken by time and the ever-increasing requirements imposed by the modernization of services public. In this context, the development of the skills of public administration personnel necessary for the efficient and effective provision of public services to citizens is a pressing necessity and must be carried out in a planned and systematic framework, focused on the training needs of officials.

Keywords: public service, training and professional development, European standards, training and professional development institutions, quality of training services.

Dana PAIU

THE GEOPOLITICAL MATRIX AS A FACTOR IN SHAPING THE FOREIGN POLICY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

The current stage that the Republic of Moldova is going through presents him with a multitude of problems the solution of which requires an extraordinary, original, informal approach. The formulation of the principles for the formation of the foreign policy of a state, no matter how small, is based on geopolitical factors, internal politics, economic and military potential, the principles of good neighborliness and, of course, the major objectives that any state sets for itself which tends to bring welfare and prosperity to its population. The Republic of Moldova is not an exception, but due to political instability it cannot achieve the proposed ideals.

We have two cardinal problems to solve: demonstrating the supremacy of the European vector over the eastern vector, in order to achieve the European integration of the Republic of Moldova, which is in principle accepted by us, the country having the status of a candidate, and solving the problem of unrecognized neutrality to ensure national security by joining the NATO umbrella. Reality calls for new arguments for the adequate formulation of foreign policy principles and prompt decisions for their realization.

A suite of solid arguments offers us in this case – the model of the geopolitical matrix: Romania, the Republic of Moldova, Ukraine. The Republic of Moldova cannot remain outside the European space once Romania and Ukraine are part of this space, integrating economically and politically. No matter how strong Russia's desire to isolate us is, the enclave destiny does not promise us anything good, being isolated from the Russian space by Ukraine. The geopolitical matrix suggests only one viable solution – simultaneous integration with Ukraine, disregarding all the risks and financial difficulties of the moment. Hesitating, procrastinating, postponing the process in favor of social peace, momentary tranquility are defective solutions, which cannot exclude the principled solution of the geopolitical matrix where the European vector is unique for the entire matrix.

In a similar way, the issue of joining NATO is requested to be resolved, which in the light of the war in Ukraine has shown that the insistence on the subject of neutrality is an outdated stage, and a real approach to the issue of organizing the state's defense system is required.

Keywords: geopolitical matrix, integration, European Union, NATO, foreign policy.

Natalia CIOBANU

RETROSPECTIVE OF THE COOPERATIVE RELATIONS BETWEEN THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND THE EUROPEAN UNION IN A NEW CONFIGURATION OF THE REGIONAL SECURITY

Regional security represents the cooperative relations between the states of a region and their ability to react against the destabilization of the situation, crises and military conflicts arising at the regional level. These can be ensured as a result of concluded regional treaties or formed regional structures. In this article, the author will present the actions carried out by the European Union in the Republic of Moldova to ensure regional security, seriously affected by Russia's military aggression in Ukraine. This support was diverse and directed promptly to the pressing needs that arose. Thus, the political, financial and expert support aimed at border management and the massive flow of refugees, ensuring the traffic of agricultural goods by connecting the Republic of Moldova and Ukraine to the trans-European transport network, overcoming the energy crisis and supporting vulnerable groups, modernizing the army, ensuring economic resilience and business development, etc. The topicality and purpose of this study lie in the importance of the perception by political decision-makers and citizens of the expression of unity and joint efforts made regarding the national resistance of a state lacking NATO protection in the face of military aggression. The application of the principle of the joint national effort, emerges from article 11 of the Constitution regarding permanent neutrality, according to which the Republic of Moldova alone "will resist an aggressor who threatens with force the sovereignty, independence and unity, territorial integrity and constitutional democracy of the country".

Keywords: Republic of Moldova, European Union, regional security, cooperation.

Ștefan ȚIBULEAC**THE ROLE OF THE EASTERN PARTNERSHIP IN ENSURING THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA: realities and perspectives**

The article analyses the role of the Eastern Partnership in developing and modernizing the Republic of Moldova from the perspective of the benefits and costs of security. In this sense, a multidimensional approach to the impact of the various programs of the Eastern partnership is proposed in the areas of significant importance in ensuring national security. Also, the perspective of capitalizing on the Eastern Partnership Policy according to the national interests of the Republic of Moldova is analyzed.

Keywords: Eastern partnership, national security, national interests, European neighborhood policy, Republic of Moldova

Valentina URSU**POLITICAL CULTURE OF PARTICIPATION - CONDITION OF INCREASING THE EFFICIENCY OF THE GOVERNMENT ACT**

Under the conditions of the democratic state, all the actions of the individual/social group/ collectivity have an important impact on all segments of social life: politics, economy, and culture in the case of a permanent dialogue between the rulers and the ruled. In the history of political thought, the notion of culture, political culture is applied to estimate the interconnections between different groups, between political institutions and civil society organizations. By political culture we mean: a set of socially acquired and transmitted patterns of behavior that characterize a government and the politics of a society. The author suggests that political culture denotes the psychological aspect of human behaviour: beliefs, feelings and evaluative orientations. Within the national political culture, we can distinguish different subcultures of the elite and the masses. Studies on political culture are based on research in psychology, cultural anthropology and sociology.

The political culture of participation, the author characterizes it by developing the concept of the active participation of all citizens in the realization of the powers of power, in the implementation of political plans, elaborated by G.Almond and S.Verba. The political culture of participation is active, it is distinguished by the intensity of the experiences of political processes by the personality. The bearers of this type of culture are actively involved in solving their problems, they influence the power through political means, causing it to adopt the necessary laws and satisfy their needs/interests.

Keywords: political culture, political culture of participation, efficiency, act of governance, subculture.

Panel 2. THE INFLUENCES OF THE WAR IN UKRAINE ON THE EUROPEAN INTEGRATION OF THE EASTERN PARTNERSHIP STATES IN THE EU

Nataliia NECHAIEVA-YURIICHUK

THE EUROPEAN INTEGRATION PROCESS AS THE TARGET OF RUSSIAN GEOPOLITICAL AMBITIONS

From the first days of independence till today Ukraine is moving toward the full-membership in the European Union. This way wasn't simple. Two revolutions (Orange and Revolution of Dignity) proved the strong appeal of Ukrainian civic society to become the part of the European political family.

After 2014 the process of the European integration of Ukraine got new measures. Association Agreement was signed and ratified by both sides. Ukraine has started the reformation process for implementation the European standards into all spheres of life. But Russian hybrid war against Ukraine and from 2022 full-scaled invasion, and open war demonstrated the importance of Ukraine in Russian geopolitical construction of the world. And Moscow is ready for unprecedented steps for keeping Ukraine in its sphere of influence, even for the open war with the whole democratic world.

From 2014 Russia is actively providing the hybrid war against Ukraine on different levels (from national to worlds). One of the directions in it – the disinformation war concerning the European integration course of Ukraine. During last years a number of disinformation narratives were spread all over the world about Ukraine, from one side, and the EU and its’ leaders, from another. Between them: Ukraine would never become the full member of the EU, Association Agreement led to the economic collapse of Ukraine, negotiations about Ukraine are providing with the Kremlin, Ukraine is not reliable partner of the EU etc. Also, we can find a number of propaganda and fake news about the war, political leaders of the EU and Ukraine etc. All that is directed to prevent the Eurointegration movement of Ukraine. But the more effort Russia puts into stopping Ukraine’s European integration movement, the faster Ukraine moves towards Europe.

Keywords: European integration, Ukraine, hybrid war, disinformation, narratives, propaganda.

Constantin - Vasile ȚOCA, Alexandru ȘCEGLOV, Edina Lilla MEZANROS

THE IMPACT OF THE RUSSIAN-UKRAINEAN WAR ON EUROPE’S ENERGI SECURITY

Russia’s unjustified and unprovoked war against Ukraine had a strong impact on the energy and food markets. EU countries are closely coordinating actions to combat rising prices and supply shortages. Starting in the second half of 2021 a year earlier than the energy blackmail war by the Russian Federation was triggered, there was a sharp jump in energy prices in the EU and around the world. The price of fuels increased further following Russia’s unprovoked and unjustified aggression against Ukraine on 24 February 2022, which also raised concerns about the security of energy supply in the EU. Russia’s decision to suspend gas supplies to several EU member states further affected the situation. Therefore, the world economy is going through an energy crisis, which has a direct impact on national economies and on the well-being

of the population. The energy crisis leads to stagnation of the economy and disruption of economic life, as well as changes in macroeconomic indicators, both in a state with energy resources and in an importing state. This crisis has a direct impact on the energy balance, the trade balance, the balance of payments and finally on the well-being of the population. The main purpose of this article is to elucidate the causes of the world energy crisis of 2021-2022 and to estimate the impact of this crisis on the economy and the well-being of the population. The following methods were applied in the research: scientific abstraction, analysis and synthesis, positive and normative analysis, comparative analysis, analysis of official, public, digital and non-digital documents, as well as ex-post evaluation. The results of the research showed that the neglect of the evolution of the demand for energy resources, the ineffective management of the energy sector plus the dependence on a single energy supplier and last but not least the Russian-Ukrainian war accelerated the already existing energy crisis of 2021.

Keywords: war, energy crisis, tariff, natural gas, pricing mechanisms, prices, tariff policy, population welfare, Ukraine, EU and Russian Federation.

Igor SOROCEANU

THE PRESENCE OF MERCENARIES IN THE 1992 WAR ON THE DNIESTER : PRO OR CON

Thirty years later – „his echo is still alive today”, considering that the problem has not been solved. The human beings present on the battlefield at the Dniester War were of various nationalities. Some voices claim that they were also mercenaries, which we intend to analyze in the present scientific approach.

Keywords: Dniester River War, March 2, battlefield, mercenary, public opinion, media.

Alexander REVCU

THREATS TO INTERNATIONAL SECURITY

In this study, the author aims to highlight the factors that would reduce the instability characteristic of contemporary society. In conclusion, the thesis is justified, according to which the decision-makers, both civilian and military, in the security sector are called to respond to the new challenges that are asymmetric, non-classical and must be combated through a flexible, multilateral, balanced and consistent cooperation between states and international organizations. The future of the region and the contemporary world depends on the ability of political actors, of the world economy to negotiate, to make understandings, to collaborate, to be solidary, free, intelligent.

Keywords: threat, transition, security, decision maker, international security, instability.

Andrei GUȚU

THE JAPANESE EXPERIENCE IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL PROTECTION

Japan's overall experience with environmental protection and hazardous waste management is a considerable and extremely important aspect for Moldova, despite the differences between the economies of the two countries. Japan, being the least polluting country in the world, enjoys a great awareness of environmental protection from both citizens and public authorities and where there is a remarkable concern for a healthy environment, which translates into a series of active policies and behaviors that serve as an example for other countries in the world. A close and sustainable co-operation between Moldovan and Japanese environmental authorities could help Moldova lower pollution levels and contribute to more efficient control in waste management. At the same time, an environmental expertise applied in Moldova from the experience of Japan could improve the institutional management that has the ability to work in the field of environmental protection.

Keywords: Japan, environment protection, waste, efficiency, improvement.

Constantin – Vasile ȚOCA, Maria SÎRGHI
ECONOMIC SANCTIONS AGAINST RUSSIA

The war that Russia started in Ukraine has drawn a series of consequences in the form of sanctions from several countries. The vast majority of sanctions were of an economic nature, imposed by the European Union, The USA and states that joined them. By analyzing several sources, we aim to describe the sanctions imposed on Russia, what was the economic damage and what was its response. Russia has gone through a metamorphosis, trying to adapt to the penalties imposed at the international level not only by states or governmental organizations, but also by non-governmental ones.

Keywords: economic sanctions, UE, Russia, international organizations.

Panel 3. INTERCULTURAL DIALOGUE

Simion ROSCA
THE EASTERN PARTNERSHIP AS A CULTURAL PROJECT

Among the main goals of the Eastern Partnership (EP) are listed the establishment of a political association, the creation of free trade zones, the liberalization of the visa regime, and collaboration in the field of energy security. The author wonders: is there a chance for the EP to take on the form of a cultural project? Among the four targeted thematic platforms, the postulate of creating a multilateral cooperation structure mentions the platform on interpersonal contacts. A field of cultural actions also opens up in the field of conflict resolution. The omission in the EP of the so-called "hard" security agenda ("desecuritization") gives the European Union the chance to act in conflict regions, from the position of "soft power". A cultural project - focused on building trust between

partners, intercultural dialogue, building and strengthening civil society structures, generalizing critical historical reflection and restoring “good memory” - would contribute to increasing security in conflict regions. Referring to the objectives (PE) and understanding culture in a broad sense, as a matter composed of layers of identity, creative artistic pursuits, worldviews, historical memory and civilizing aspirations, we should realize that our mission is to revalue, the rediscovery and integration of the East on three levels: national (cultural), neighbourhood and European.

Keywords: culture, Eastern Partnership, cultural project, intercultural dialogue, European neighborhood policy.

Valentina ȘINGHIREI

GLOBALIZATION AND LINGUA FRANCA ENGLISH OF AFRICA

The process of globalization in modern world has affected all spheres of our life – politics, economy and culture. To realize these processes people should have a common means of communication – a lingua franca. The English language has become this lingua franca, as about 1,5 billion people speak English today. The study of English regional and social dialectology in post-apartheid regions of Africa is of special interest due to changing language norms in a desegregating society, the position of English as an international language, and its widespread use in commerce and industry Africa is considered today to be perhaps the most multilingual region in the world, with more languages spoken per capita than anywhere else. It is estimated that 1,000 to 1,140 languages are spoken in Africa today. Except in a very few cases, African nations are multilingual; the typical country lacks both an indigenous nationwide language of communication and a language policy that proposes the development and implementation of such a language. This situation has facilitated the penetration and entrenchment of the former colonial languages (i.e. English, French, and Portuguese) as the official media of communication for administration, education, commerce, and diplomacy in African states. As is to be expected in such a multilingual

situation, the interaction of the three European languages with African languages has produced very interesting sociolinguistic phenomena.

Keywords: globalization, English, a lingua franca, multilingual societies, a language policy.

Serhii HAKMAN

THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE MULTI-ETHNIC REGIONS OF UKRAINE, MOLDOVA AND ROMANIA IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION AND THE NEW CHALLENGES

In order to ensure ethnic communities specific rights and freedoms, especially the right to preserve their own identity, an important element is the right to education, which according to point 1. of the Hague recommendations "can only be achieved when minorities know their mother tongue well". In this sense, the normative-legal mechanisms applied in the educational system of ethnic minorities in the territorial administrative units of European states are very important.

An important element in the educational system of national minorities is represented by specialized institutions, where basic training is carried out or at least the mother tongue is studied as a subject. The use of languages in the taught courses can be classified as follows: the minority language is studied as a subject and the state language is studied as a basic discipline; the minority language and the state language are used equally as languages of instruction; the minority language is taught as the dominant language and the state language.

The diversity of approaches is characteristic of the educational system in Ukraine, the Republic of Moldova, and Romania. These states are distinguished by the category in which the language of national minorities is found and the measure that characterizes the training of minorities, the vector and dynamics of modernization.

The change in the field of training of representatives of ethnic minorities influences not only the internal political processes, but also the dynamics of the state external relations. In this context, a complicated and sometimes painful problem in the relations of the three states, which

indirectly influences the issue of the education of national minorities, is the problem of self-identification and differentiation of the Moldovan and Romanian minorities.

Improving the mechanisms of training minority entities in polyethnic regions is an important element in ensuring the stability of the state, a factor that positively influences relations with neighboring states in the context of contemporary integration processes.

Keywords: educational system, inter-ethnic minorities, Romanian-speaking population, ethnic Ukrainians, European integration.

Eugenia BOGATU

PERSPECTIVES OF PRAGMATIC EDUCATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

We believe that the idea of an analytical approach in which the validity of the approach regarding pragmatic education is subject to scientific research is justified in the current conditions and context for the Republic of Moldova. What we want to show in this scientific approach is the validity and actuality of the approach regarding the nature of a pragmatic education. Fundamental to our approach is the analysis of methodological strategies from the perspective of social and educational pragmatism. We believe that the idea of a pragmatic education, a dynamic education where intuition, recourse to tradition, and innovation can be found in equal measure, is essential and fundamental for a truly functional society. Pragmatic education fits perfectly into the proper context of social pragmatism. The pragmatic nature of education is about the smooth running of things in an open, truly functional society where good social practices abound. Taking into account some educational, implicitly social paradoxes encountered in the Republic of Moldova, pragmatic education would naturally and essentially contribute to the development of society. The social context always generates a certain type of education in society. Currently, the idea of a pragmatic education needs to be explained from a scientific perspective. The analyzes and interpretations that are necessary for arguing the need for pragmatic

education are epistemological in nature. The pragmatic nature of education can only reveal the fact that in a theoretical approach to education we must admit the existence of a dynamism: theoretical and practical. The transition from outdated educational paradigms to new educational paradigms, in line with social reality, represents a first step towards assuming a pragmatic education. It is necessary to generate new educational typologies aimed at supporting a social reality in the sense of acquiring the specific characteristics of pragmatism.

Keywords: pragmatic education, analytical approach, functional society, social pragmatism, social reality.

Zinaida BOLEA

THE ISSUE OF MOURNING IN HISTORICAL TRAUMA: PSYCHOANALYTIC PERSPECTIVES

The paper addresses the issue of mourning in historical trauma. The concepts of mourning and mourning work are insufficiently explored in post-Soviet scientific, cultural and civic contexts. The paper presents these concepts in classical psychoanalytic acceptance and clarifies how they have been used by historians in their study of collective trauma. In this sense, the paper nominates contemporary historians and culturologists, who come up with a valorization of psychoanalytic concepts in their research projects on historical traumas. On the empirical side, the paper presents the results of a qualitative analysis of oral history testimonies collected from interviews with people deported from the MSSR in the context of the Stalinist deportations of 1940-1941 and 1944-1953. The results presented refer to the specificity of mourning in the case of deportations from the MSSR, mentioning realities such as the impossibility to verbalize emotional experiences related to deportations for decades, the difficulty to access lost social status, the absence of a process to restoring clarity on traumatic events - all these conditions hindering the mourning process, which could have ensured a awareness and assumption of the trauma. The results of the analysis of international theoretical and empirical studies, as well as

the results of research conducted with deported persons from the MSSR, allow the formulation of a conclusion regarding the need to create social-psychological conditions for the realization of a mourning process at the individual level, and especially at the community level, in order to ensure the viability of a cultural space in which the rehabilitation of the individual and the community after an anthropogenic historical trauma is possible.

Keywords: historical trauma, mourning, mourning work, narrative fetishism, repetition compulsion.

Liudmila CUROȘ

ADAPTING THE EDUCATIONAL POLICIES OF THE EASTERN PARTNERSHIP STATES TO EUROPEAN VALUES

The Eastern Partnership (EaP), the European Neighborhood Policy, contains new possibilities for its Eastern European neighbours. This partnership is based on the principles of joint involvement, differentiation and conditionality, and fundamental values such as democracy, the rule of law, and respect for human rights, as well as the principles of the market economy, sustainable development and good governance. These areas can only be developed and implemented successfully through quality education, lifelong learning and prosperous academic mobility. The article describes the projects promoted by the EU on the territory of the EaP countries that increase the quality of education, economy and life in general. Three variables are analyzed: the digitization of the teaching-learning process, academic mobility and the promotion of educational projects for young people and their contribution to increasing competitiveness in the international labour market.

***Digitalization:** Improved fast digital connections between the EU and the EaP support digital research and education. It currently provides up to two million local scientists, students and academics from over 700 institutions with access to global research. As an example: the ongoing EaP Connect program (€13 million), which interconnects Research and Education communities across the region and their European*

counterparts through a high-capacity broadband internet network. Future EU Cyber Program - CYBER (€7 million) to strengthen cyber security in partner countries and increase confidence in the use of digital services for the benefit of citizens and businesses.

The author describes EU projects successfully implemented in the EaP countries: the European School of the Eastern Partnership in Georgia; Organization of Young Illuminists of Azerbaijan; The European project (TEMPUS) "Innovating Teaching and Learning of European Studies" (INOTLES), noting that the development of the education system in the countries of the EaP depends on the quality of the lessons learned in the last ten years and their capacities to withstand the challenges ahead.

Keywords: digitalization of the educational process, academic mobility, educational projects for young people.

Valeria GARBATOVSKI

EUROPEAN EDUCATION AREA – OPPORTUNITIES FOR YOUNG PEOPLE

In the conditions of the information society, of the society based on knowledge and in the context of tensions, confrontations, including armed forces, characteristic of our historical time, the need to create the European space of education is justified. We believe that the diversity of crises that currently affect all spheres of social life can be overcome, the sustainable development of Moldovan society can become a reality only if we educate generations of patriotic, competent professionals who will want to invest time, effort, enthusiasm, vocation and love in the revitalization process of the social system in the Republic of Moldova.

The importance of the European Education Area is about supporting the continuum of lifelong learning, from pre-school education and care, through school education and vocational education and training, to higher education and adult education. Thus, this space has the role of promoting and encouraging mobility, cooperation in education and training and supporting Member States in increasing the efficiency of their education and training systems.

The education system in the Republic of Moldova faces a series of challenges, converging with the strategic objectives of the European Education Area. Thus, efficiency could be ensured if the initiatives included in the concept and future actions to be proposed and carried out as part of a European Education Area require ensuring complementarity and coherence with regard to national education and training systems and it should include all levels and types of education and training, including adult education and vocational education and training.

Keywords: European Education Area, adult education, cooperation, mobility, young people.

Cristina TULBU-FRUNZE

THE IMPORTANCE OF ETHNIC MINORITY INTEGRATION POLICIES IN THE EDUCATIONAL SYSTEM IN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN PATH OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

In its conclusions of 23 June 2022, the European Council reiterated that the future of Ukraine, Moldova and Georgia is in the European Union, granting candidate status to Ukraine and Moldova and reconfirming the readiness to grant candidate status to Georgia. The fair treatment of national minorities has always been one of the key priorities of the Council of Europe and it was hoped that the two pioneering treaties in this field, the Framework Convention for the Protection of National Minorities and the European Charter for Regional or Minority Languages, would quickly become standards universally accepted throughout Europe. The “Copenhagen Criteria” (1993) establish that any state that intends to become an EU member must have stable institutions that guarantee democracy, the rule of law, and human rights as well as the respect and protection of minorities.

Thus, the Ratification of the Charter of Regional and Minority Languages was one of the commitments of the Republic of Moldova to the EU fixed in the collaboration documents between the two entities. This important step would induce consequences in the public policies of the state, especially in the field of education.

Keywords: European Union, european integration, Charter of Regional and Minority Languages, educational policies, national minorities, minority language.

Alexandra COLTA

SOCIAL INCLUSION OF YOUNG PEOPLE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Social inclusion is multidimensional and affects various areas of life: economic, political, cultural, social. The ability of a modern state to develop socially and economically is based on a sufficiently prepared and active human capital to contribute qualitatively in all public or private sectors and fields. The human capital of the Republic of Moldova has registered, from the declaration of independence until now, a negative demographic trend characterized by the aging of the population and an accentuated phenomenon of migration, especially among the young population. Among the main causes of migration, the lack of employment opportunities and unattractive wages, the low quality of the education system, reduced opportunities and low-quality services, poorly developed infrastructure, especially in rural areas, are cited. The most prone to migration are young people who failed to integrate socially at a certain point in their lives. In this sense, the educational offer needs to meet the needs of development in the digital age, as well as be sufficiently connected to the needs of the labor market. The structure of the formal national education system is a rigid one that requires increased human and financial effort to be shaped in a timely manner to respond to constantly changing external factors. Thus, the need to expand and develop the informal and non-formal educational system as a complementary element is emphasized, in order to contribute to increasing the success rate of integration on the labor market and in social life.

Social inclusion of young people is the process of self-realization of the individual within a society, acceptance and recognition of one's potential by social institutions, integration through study, employment,

voluntary work or other forms of participation. Participation is an essential element of citizenship in a democratic society and in a democratic Europe. European institutions and organizations repeatedly emphasize the importance of youth participation in order to promote the active citizenship of young people, to increase their integration, social inclusion and to strengthen their contribution to the development of democracy. The voices of young people and adolescents must be at the heart of decision-making processes for their own health and well-being and social integration.

Keywords: young people, social integration, social inclusion, need, timely, participation.

Crinu MĂRCUȚĂ, Constantin-Vasile ȚOCA

THE EDUCATION PROCESS AND ERASMUS+ ROLE IN THE DEVELOPMENT OF THE EASTERN PARTNERSHIP COUNTRIES

The article examines the education process and how far the Erasmus+ program helps to achieve the goals of the Eastern Partnership program. This research explores the relationship between the Eastern Partnership and Erasmus+ programs. The Eastern Partnership program, initiated in 2009, aims to strengthen the EU's relations with six Eastern European and South Caucasus countries. The Erasmus+ program, on the other hand, is a European Union program for education, training, youth, and sport that provides opportunities for students and academic staff to study and work abroad. It also looks at the benefits and challenges of Erasmus+ for Eastern Partnership countries, such as participation rates, academic mobility, and the impact on higher education reforms. The article provides major educational barriers that Eastern Partnership countries face. These obstacles include a lack of finance, low academic infrastructure, outdated teaching techniques and curricula, political instability, and corruption. These obstacles make it difficult for Eastern Partnership countries to meet the goals of the Erasmus+ program and increase education quality in the area. The research concluded, based on a review of the literature and qualitative analysis of interviews

with people, organizations, and institutions involved in the Eastern Partnership and Erasmus+ programs, that Erasmus+ is a valuable tool for promoting academic exchange, improving educational quality, and strengthening ties between the EU and Eastern Partnership countries. The Eastern Partnership Education Program's future development will most likely focus on overcoming the issues that currently impede its efficacy. This could include expanding funding and assistance to partner countries to improve their academic infrastructure, upgrading curricula and teaching methods to match current and future demands, and addressing the region's brain drain of talented graduates.

Keywords: Eastern Partnership, Erasmus+, education system, EU.

Dasman El- FAHEL

THE INTERACTION BETWEEN EDUCATION POLICY AND THE STATE ECONOMIC ESTABLISHMENT (The Israeli case)

Many countries face a situation where labor productivity is lower than other countries like most OECD countries, while poverty rates increase every year. In these countries half of the children do not receive an education that properly prepares them to work in a modern economy, therefore, maintaining the economic-social-political market status relevant to the 21st century's challenges are not evident, in the long run. In the State of Israel, the leading universities in the country are excellent and compared in their level with the leading universities in the Western world. Israel has the knowledge required to put it on a promising economic track, but the education system does not manage to effectively channel this knowledge to all the education systems due to the wrong policy. This article examines different aspects of the economic impact of education and focuses on several wrong perceptions regarding the education status in Israel. It generally reviews the achievements and failures in the elementary, secondary, and higher education systems.

Keywords: Education Policy; National Economic Policy; Education System; Employment Abilities, Human Sources.

Lama MASHAL**THE WORLD PHENOMENON OF OVER EDUCATION (The case of Israel)**

Orcid: 0000-0002-2752-9567

The phenomenon of surplus education that existing in many countries is defined by the research literature as a situation where when an individual's formal education exceeds job performance requirements. There may also be a social-occupational reality related to surplus education regarding a mismatch between one's trade and an employee's subject of study. Both phenomena have negative effects on an employee, an employer, the economy, and fabric of economic-international relations that are affected by each country's ability to ,export' human capital. In recent decades, the level of education has increased in Israel and throughout the world. According to a common perception, this increase led to a surplus level of education in an uncontrolled manner. This article examines the phenomenon of surplus education occurring these days in the world, its situation in Israel, including the scope and the reasons underlying the phenomenon.

Keywords: Over education; Higher Education; National Education Policy, economic Relation.